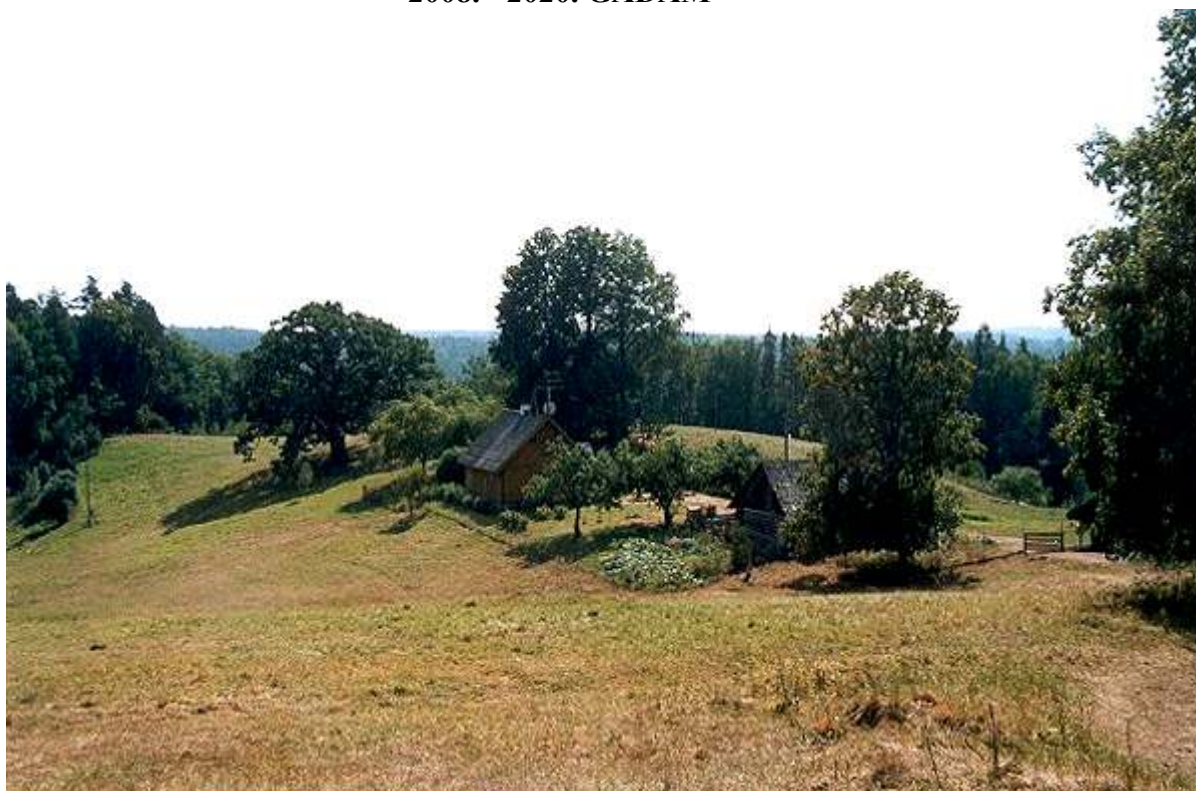

**CĒSU RAJONA, RAISKUMA PAGASTA
TERITORIJAS PLĀNOJUMS
2008. - 2020. GADAM**

**I DAĻA
PASKAIDROJUMA RAKSTS**

Brīvības iela 47, Rīga, LV 1010

Tālr.: +371 7482920,

Fakss: +371 7289848

E-pasts: info@livland.lv

Pasūtītājs:
Raiskuma pagasta padome

Apstiprināts 2008.gada.....
(sēdes prot. Nr....., § ..)
Raiskuma pagasta padomes
priekšsēdētājs Hardijs Vents

**CĒSU RAJONA, RAISKUMA PAGASTA
TERITORIJAS PLĀNOJUMS
2008. - 2020. GADAM**

I DAĻA

PASKAIDROJUMA RAKSTS

Izstrādātājs: SIA „LIVLAND”

PLĀNOJUMA SASTĀVS

I DAĻA.

PASKAIDROJUMA RAKSTS

II DAĻA.

GRAFISKĀ DAĻA

Topogrāfiskā karte

Esošās izmantošanas karte

Plānotās (atļautās) izmantošanas karte

Ainavu, meliorēto zemju un GNP zonu karte

Raiskuma pagasta ciemu esošā izmantošana

Raiskuma pagasta ciemu plānotā (atļautā) izmantošana

III DAĻA

TERITORIJAS IZMANTOŠANAS UN APBŪVES NOTEIKUMI

Būvtiesību īstenošanas kārtība

IV DAĻA

PĀRSKATS PAR TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDI

V DAĻA

VIDES PĀRSKATS

RAISKUMA PAGASTA TERITORIJAS PLĀNOJUMS

PASKAIDROJUMA RAKSTS

SATURS

IEVADS	6
PLĀNOJUMA PIELIETOJUMS	7
PAGASTA TERITORIJAS PLĀNOJUMA RISINĀJUMU APRAKSTS UN PAMATOJUMS	7
TERITORIJAS PLĀNOJUMA PAMATPRINCIPI	9
PAGASTA NĀKOTNES VĪZIJAS	10
ATTĪSTĪBAS PRIORITĀTES UN MĒRĶI	10
PĀRSKATS PAR ESOŠO SITUĀCIJU	12
1 TERITORIJAS ĢEOGRĀFISKAIS STĀVOKLIS	12
2 TERITORIJAS ATTĪSTĪBAS VĒSTURE	12
3 TERITORIJAS LIETOŠANAS MĒRĶI	12
3.1 Esošās lauksaimniecībā izmantojamās zemes	13
3.3 Raiskuma pagasta zemes sadalījums pa mērķu grupām	15
3.4 Raiskuma pagasta zemes īpašumu struktūra	17
4 IEDZĪVOTĀJI	19
5 APDZĪVOJUMS	20
6 UZŅĒMĒJDARBĪBA, NODARBINĀTĪBA	21
7 IZGLĪTĪBA, KULTŪRA, SOCIĀLĀ APRŪPE	22
8 RELJEFS UN DERĪGIE IZRAKTEŅI UN AUGSNES	22
9 KLIMATS	23
10 ŪDEŅI	23
11 MEŽI	25
12 PURVI	26
13 MELIORĀCIJA	27
14 INŽENIERINFRASTRUKTŪRA	28
14.1 Ūdensapgāde	28
14.2 Kanalizācija	30
14.3 Siltumapgāde	31
14.4 Elektroapgāde	31
14.5 Atkritumu apsaimniekošana	31
14.6 Sakaru komunikācijas	31
14.7 Transports un ceļi	31
14.8 Sabiedriskais transports	32
15 KAPSĒTAS UN RELIĢIJA	32
KULTŪRAS UN DABAS MANTOJUMS	32
16 KULTŪRAS PIEMINEKĻI - OBJEKTI	32
Auciema viduslaiku kapsēta:	35
Avotiņu senkapi:	35
Zeltiņu senkapi (Vēja kroga senkapi):	35
Cēsnieku senkapi:	35
Dimdu viduslaiku kapsēta:	36
Gailoņu viduslaiku kapsēta (Ozolkalniņš):	36
Gribžu senkapi:	36
Jaunmežciema viduslaiku kapsēta:	37
Rūju viduslaiku kapsēta (Lielais kalns):	37
Teņņu viduslaiku kapsēta (Turku kapi):	37

PASKAIDROJUMA RAKSTS

Kvēpenes pilskalns:	38
Rideļu senkapi I (Miroņu kalniņš):	38
Ureles pilskalns (Baznīcas kalns):	39
Zaļkalnu senkapi:	39
Bundes senkapi (Krievu, Zviedru kapi):	39
Sveķu Sila senkapi:	40
Ungurmuiža:	40
Muižnieka dzīvojamā ēka:	40
Klēts:	42
Tējas namiņš:	43
Kūts:	44
Krogs:	44
Dzīvojamā ēka (Vecā skola):	44
Stallis – vāgūzis:	44
Pagrabs:	44
Alus brūzis:	45
Dzirnavu māja:	45
Kapliča:	45
Kapa piemineklis H. J. Kampenhauzenai:	45
Kapa piemineklis S. Kampenhauzenai:	46
Parks:	46
17 AIZSARGĀJAMĀS DABAS TERITORIJAS	46
17.1 Gaujas Nacionālais parks	46
17.2 Raiskuma Sarkanās klintis:	47
17.3 Ēdarnieku klintis :	47
17.4 Kalējala :	48
17.5 Kvēpenes ala:	48
17.6 Ķūķu klintis:	49
18 PAGASTA AINAVISKAIS NOVĒRTĒJUMS	51
19 TŪRISMS	51
20 DEGRADĒTĀS UN RISKĀ TERITORIJAS	53
21 UGUNSDROŠĪBAS UN CIVILĀS AIZSARDZĪBAS	54
22 VIDES KVALITĀTE	54
23 TERITORIJAS PLĀNOJUMA RISINĀJUMA APRAKSTS	
ATĻAUTĀS (PLĀNOTĀS) IZMANTOŠANAS PAMATPRINCIPI	55
23.1 Mājokļu kvalitātes uzlabošana:	55
23.2 Ekonomisko aktivitāšu kvalitatīva attīstība:	55
23.3 Optimāla sabiedriskā transporta nodrošināšana:	55
23.4 Ierobežojumu esošo zemes lietojuma veidu izmaiņām:	56
23.5 Neizmantoto teritoriju elastīga un neliela apjoma transformācija:	56
23.6 Produktīvas un rekreatīvās izmantošanas līdzsvarošana dabas pamatnes teritorijās:	56

IEVADS

Raiskuma pagasta teritorijas plānojums tiek izstrādāts ar perspektīvu uz 12 gadiem - līdz 2020.gadam.

Teritorijas plānojums ir Raiskuma pagasta attīstības un zemes izmantošanas politikas dokuments turpmākai pagasta attīstībai. Plānojuma pamatuzdevums ir noteikt pagasta teritorijas atļauto izmantošanu un šīs izmantošanas ierobežojumus, kā arī norādīt noteiktiem mērķiem paredzētās teritorijas.

Teritorijas plānojuma prasības ir saistošas, izstrādājot detālpārplānojumus, kā arī, uzsākot jebkuru zemesgabalu sadalīšanu, apvienošanu un robežu pārdalīšanu, būvniecību, tai skaitā esošo būvju renovāciju, rekonstrukciju un restaurāciju, inženierkomunikāciju, ceļu un tiltu būvniecību, teritorijas labiekārtošanu, zemes transformāciju, zemes dzīļu izmantošanu un citu saimniecisko darbību pašvaldības teritorijā.

Raiskuma pagasta teritorijas plānojums sastāv no sekojošām sadaļām:

1. Teritorijas plānojuma grafiskā daļa izstrādāta digitālā veidā vektordatu formā 1992. gada Latvijas koordinātu sistēmā (LKS 92) ar mēroga noteiktību 1:10000
2. Paskaidrojuma jeb tekstuālās daļas, kas sniedz vispārīgu informāciju par pašreizējo situāciju un teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas mērķiem un nosacījumiem.
3. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem;
4. Vides pārskata.

Tekstuālās daļas sagatavošanai izmantota pašvaldībā esošā informācija, statistikas dati un valsts iestāžu informācija, kā arī pagasta teritoriju skarošu plašāka mēroga plānošanas dokumentu, projektu un izpēti darbu materiāli, pašvaldības un rajona iestāžu speciālistu sniegtā informācija. Teritorijas plānojuma izstrādē iesaistīti pagasta pašvaldības darbinieki, uzņēmēji, iedzīvotāji un konsultanti.

Plānojuma izstrādes gaitā ievēroti visi līdz šim brīdim apstiprinātie augstāka un vietēja līmeņa attīstības plānošanas dokumenti:

- Nacionālā plānojuma sadaļa *Nacionālās nozīmes lauksaimniecībā izmantojamās zemes* (09.12.2003. MK noteikumi Nr. 684.);
- Vidzemes reģiona teritorijas plānojuma, kurš sastāv no *Plānošanas reģiona telpiskās struktūras apraksta, Plānošanas reģiona telpiskās attīstības perspektīvām, Pārskata par teritorijas plānojuma izstrādi, Teritorijas plānojumu izstrādes vadlīnijām un Vides stāvokļa pārskata*.
- *Cēsu rajona teritorijas plānojums līdz 2016. gadam* (2008. gada 25. marta Cēsu rajona padomes lēmums (protokola Nr.3., 8.p.)).
- *Cēsu rajona attīstības programma* (2000. gada 13.10. lēmums Nr. 7)
- *Raiskuma pagasta Attīstības programma*.

Dokumenta izstrādes gaitā iespēju robežās ņemts vērā pagasta iedzīvotāju viedokļi, iesniegumi par savu īpašumu vai lietošanā esošo zemes gabalu lietošanu un teritorijas plānojuma sabiedriskās apspriešanas laikā paustie ierosinājumi.

PASKAIDROJUMA RAKSTS

Plānojums sagatavots saskaņā ar likumu “Teritorijas plānošanas likums” (12.06.2002.), MK noteikumiem Nr.883 „Vietējas pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”, pamatojoties uz Raiskuma pagasta padomes 2006. gada 23. februāra lēmumu Nr. 3-8.1. „Par Raiskuma pagasta teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu” un valsts institūciju informāciju un nosacījumiem.

PLĀNOJUMA PIELIETOJUMS

Raiskuma pagasta plānojums ir tiesisks pamats pagasta teritorijas izmantošanai turpmākajiem 12 gadiem un nosaka teritorijas atļauto (plānoto) izmantošanu un izmantošanas nosacījumus.

Teritorijas plānojums pašvaldībai ir tiesisks pamats pieņemot turpmākos lēmumus par teritorijas izmantošanu un arī pamatojums projektu realizācijai, investīciju piesaistīšanai.

Raiskuma pagasta teritorijas plānojumu paredz lietot:

- lai izvērtētu iesniegto projektu atbilstību līdzsvarotai pagasta attīstībai,
- lai saskaņotu saimniecisko darbību ar pagasta attīstības virzieniem,
- lai novērtētu zemes īpašumu nākotnes izmantošanas iespējas,
- lai piesaistītu intelektu un investīcijas pagasta attīstībai.

Teritorijas plānojums iedzīvotājiem, zemes īpašniekiem, uzņēmējiem ir garantijas un iespējas savu projektu realizācijai.

Teritorijas plānojums visiem interesentiem kalpo kā informācija par Raiskuma pagasta teritoriju un tā turpmāko attīstību.

PAGASTA TERITORIJAS PLĀNOJUMA RISINĀJUMU APRAKSTS UN PAMATOJUMS

Raiskuma pagasta teritorijas plānojums tiek izstrādāts ar perspektīvu līdz 2020.gadam. Teritorijas plānojums ir Raiskuma pagasta attīstības un zemes izmantošanas politikas dokuments turpmākai sabalansētai vides un sociālekonomisko aspektu attīstībai.

Nosacījumi MK 2004. g. noteikumos Nr. 883	Risinājuma apraksts
Plānotās administratīvās teritorijas un ciemu robežas	Raiskuma pagasta teritorijas plānojums paredz 4 ciemu Raiskuma, Auciema, Kūduma un Leņču saglabāšanu. Raiskuma, Auciema un Kūduma ciemus ir paredzēti paplašināt, iekļaujot tajos jaunas mazstāvu apbūves un lauku apbūves teritorijas. Leņču ciema teritoriju paredzēti samazināt. Teritorijas plānojums paredz Bērziņu un Gundegu ciemu paplašināšanos (Rajona plānojuma apdzīvojuma struktūrā šie ciemi nosaukti kā vasarnīcu ciemi) pagasta rietumu daļā bijušo dārzkopības sabiedrību teritorijā.
Teritorijas apdzīvojuma struktūras attīstība	Raiskuma pagasta teritorijas plānojums paredz saglabāt esošo apdzīvojuma struktūru un vēsturisko lauku ainavu, kā ieteicamo apdzīvojuma tipu ārpus ciemu teritorijām paredzot

PASKAIDROJUMA RAKSTS

	viensētu apbūvi. Pagasta teritorijas plānojums paredz dzīvojamās un sabiedriskās apbūves attīstību Raiskuma un Auciema ciemos, kā arī mazstāvu dzīvojamās apbūves attīstību Kūduma, Leņču ciemā un perspektīvajos Gundegu un Bērziņu ciemos.
Rekreācijas, tūrisma, izglītības, kultūras, sporta, zinātnes un sociālās infrastruktūras teritorijas un objekti	Pagasta teritorijas plānojums paredz saglabāt esošos rekreācijas, tūrisma, izglītības, kultūras, sporta, zinātnes un sociālās infrastruktūras teritorijas un objektus to pašreizējā statusā un robežās. Auciemā kā sabiedriskās apbūves teritorijas noteiktas iecerētās vietas sporta zāles izveidei. Pagasta teritorijas plānojums paredz nepieciešamību veikt ūdenssaimniecības sistēmas rekonstrukciju
Zemes dziļu nogabalu, derīgo izrakteņu un atradņu teritorijas.	Pagasta teritorijas plānojums paredz, ka derīgo atradņu izpēti un izmantošana veicama likumdošanā noteiktā kārtībā.
Īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās teritorijas un kultūras pieminekļi	Plānojumā ir aprakstīti un parādīti valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi un noteiktas to aizsargjoslas. Pagasta teritorijas plānojumā ir sniegts īss apraksts par nozīmīgākajām kultūrvēsturiskajām teritorijām.
Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi un saudzējamās ainaviskās teritorijas	Pagasta teritorija plānojumā aprakstīti un kartogrāfiskajā materiālā attēlota Gaujas Nacionālā parka teritorija, kā arī tajā pastāvošie teritorijas izmantošanas ierobežojumi. Teritorijas plānojums paredz likumdošanā noteikto dižkoku un dabas pieminekļa aizsardzību.
Valsts aizsardzības teritorijas un objektus, civilās aizsardzības objekti	Pagasta teritorijā neatrodas valsts aizsardzības teritorijas un objekti un civilās aizsardzības objekti un tādu izveide netiek plānota.
Riska teritorijas un objekti	Pašvaldības teritorijā nav rūpnieciska rakstura vai citādu veidu objektu ar būtisku ietekmi uz vides kvalitāti. Cēsu rajona teritorijas plānojums kā riska objektu nosaka autoceļu A3 Inčukalns – Valmiera. Izvērtējot erozijas bīstamības pakāpi, Raiskuma pagastā, nav konstatētas erozijas riska teritorijas, kurās būtu jānosaka speciāli ierobežojumi būvniecībai un citai darbībai. Ārkārtas situācijas pagastā var radīt arī ugunsgrēki ēkās, kurās uzturas daudzi cilvēki (potenciāli bīstamākās vietas – Auciema pamatskola, pagasta padome, Raiskuma sanatorijas internātpamatskola).
Nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijas, meliorētās zemes, polderus, hidrotehniskās būves un apmežošanas teritorijas (ietverot apmežošanas teritorijas dabas aizsardzības un vides aizsardzības mērķiem)	Pagasta teritorijas plānojumā tiek noteiktas un grafiskajā materiālā attēlotas nacionālās nozīmes lauksaimniecības zemes. Teritorijas plānojumā paredzētas apmežojamās zemes un atļauta LIZ apmežošana likumdošanā noteiktajā kārtībā.
Būvniecībai nelabvēlīgās teritorijas, kā arī teritorijas,	Raiskuma pagasta teritorijā, atskaitot purvus un pārpurvotas vietas, nav būvniecībai nelabvēlīgu teritoriju. Plānojot

PASKAIDROJUMA RAKSTS

kurām nepieciešama īpaša inženiertehniskā sagatavošana.	būvniecību nogāzēs nepieciešams izvērtēt nepieciešamību veikt inženiertehnisko sagatavošanu. Saskaņā ar pašvaldības rīcībā esošo informāciju, pagasta teritorijā nav applūstošu teritoriju, taču, saskaņā ar Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem, plānojot apbūvi virszemes ūdensobjektu aizsargjoslā, nepieciešams izvērtēt teritorijas applūstamības iespējamību un nepieciešamības gadījumā pieprasīt LVGMA atzinumu par teritorijas applūstamības iespējamību. Plānojuma grafiskajā materiālā ir attēlotas 3 plūdu riska teritorijas: pie Gaujas – Ķienes līcī, Autoceļa Cēsis – Raiskums – Auciems labajā pusē pie Raiskuma pagasta un Cēsu pilsētas robežas, kā arī pie Brenguļu purva.
---	--

TERITORIJAS PLĀNOJUMA PAMATPRINCIPI

Raiskuma pagasta teritorijas plānojums ir izstrādāts saskaņā ar šādiem pamatprincipiem:

Ilgspējības princips. Teritorijas plānojums paredz kvalitatīvas vides saglabāšanu nākamajām paaudzēm, tā risinājumi vērsti uz līdzsvarotu ekonomisko attīstību, dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu un kultūras mantojuma saglabāšanu. Plānojuma ietvaros veikta saglabājamo vērtību- kultūrvēsturiskā, arhitektoniski telpiskā un dabas mantojuma apzināšana. Turpmākās teritorijas izmantošanas funkcionālās zonas veidotas atbilstoši ilgspējīgas attīstības un vērtību saglabāšanas interesēm. Apbūves noteikumi paredz apbūves un cita veida saimnieciskās darbības ierobežojumu, lai nepazeminātu dzīves vides kvalitāti.

Interesu saskaņotības princips. Teritorijas plānojumā iekļautie risinājumi ir saskaņoti ar Cēsu rajona teritorijas plānojuma prasībām (apstiprināts 2008. gada 25. martā). Teritorijas plānojumā ievērotas valsts, Raiskuma pagasta, kā arī privātās intereses. Plānojuma risinājumi nav pretrunā ar kaimiņu pašvaldības plānošanas dokumentiem un attīstības interesēm. Teritorijas plānojuma gaitā saskaņotas ražošanas attīstības, transporta infrastruktūras attīstības, kā arī dabas un kultūras vērtību, tai skaitā kultūrainavu un aizsardzības, saglabāšanas un izkopšanas intereses.

Daudzveidības princips. Teritorijas plānojums izstrādāts ņemot vērā dabas, kultūrvides, cilvēku un materiālo resursu, saimnieciskās darbības daudzveidību. Teritorijas plānojuma funkcionālās zonas paredz dažādu zemes izmantošanas mērķu turpmāko attīstību.

Detalizācijas princips. Teritorijas plānojums atbilst noteiktai detalizācijas pakāpei, tajā konkretizētas augstāka līmeņa plānojumu prasības, kā arī sniegtas prasības teritoriju detālplānojumu izstrādei.

Konkurences princips. Teritorijas plānojuma risinājumi nav vērsti uz atsevišķu privāto interešu izcelšanu, un satur vienlīdzīgus priekšnoteikumus uzņēmējdarbībai.

Nepārtrauktības un pēctecības princips. Teritorijas plānojuma izstrādes gaitā ievērota teritorijas attīstības specifika un piedāvātie risinājumi izvērtēti no vēsturiskās pēctecības un saimnieciskās darbības attīstības viedokļa.

Atklātības princips. Teritorijas plānojums izstrādāts, iesaistot sabiedrību un nodrošinot informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātumu. Plānojumā ievērota MK noteikumos „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” paredzētā

sabiedriskās apspriešanas procedūra. Uzsākot teritorijas plānojumu tika apzinātas sabiedrības intereses, apkopoti iedzīvotāju viedokļi.

Raiskuma pagasta teritorijas plānojuma izstrādes mērķis ir veicināt teritorijas atpazīstamību un paaugstināt interesi par teritoriju esošo un potenciālo uzņēmēju acīs, veicināt teritorijas attīstību un veidot pievilcīgu investīciju vidi, kā arī nodrošināt kvalitatīvu dzīves vidi iedzīvotājiem.

Raiskuma pagasta padome uzskata:

Izstrādātais Raiskuma pagasta teritorijas plānojums dos būtisku ieguldījumu pagasta teritorijas sabalansētā attīstībā, kas nodrošinās tā ilgtspējīgu attīstību, veicinās iedzīvotāju labklājību un vides uzlabošanu. Raiskuma pagasta teritorijas plānojuma izstrādes mērķis ir veicināt teritorijas atpazīstamību un paaugstināt interesi par teritoriju esošo un potenciālo uzņēmēju acīs, veicināt teritorijas attīstību un veidot pievilcīgu investīciju vidi, kā arī nodrošināt pakalpojumu pieejamību un kvalitatīvu dzīves vidi iedzīvotājiem.

PAGASTA NĀKOTNES VĪZIJA

Raiskuma pagasta attīstība līdzsvarā ar vidi, ekonomisko attīstību un kultūrvēsturisko mantojumu, nodrošinot visiem pagasta iedzīvotājiem labvēlīgus dzīves apstākļus.

- pagasta iedzīvotāji ir nodrošināti ar labiem un līdzvērtīgiem dzīves, izglītības un darba apstākļiem, pagasts ir veselīga un sociāli labvēlīga teritorijas ar kvalitatīvu dzīves līmeni.
- pagastā vērojams kultūras un intelektuālā potenciāla pieaugums, demogrāfiskā situācija ir labvēlīga.
- pagastā ekonomiskā attīstība ir saskaņota ar dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu, kurā tiek ievērotas ilgtspējīgas un līdzsvarotas attīstības principi.
- pagastā ir attīstīta daudzveidīga tautsaimniecība, izmantojot vietējos resursus un infrastruktūru.
- pagasta teritorijā ir augstvērtīga un sakopta vide, tiek atjaunoti, saglabāti un izmantoti kultūras un vēstures pieminekļi, kas ļauj tai kļūt par iecienītu tūrisma un atpūtas maršruta vietu.

ATTĪSTĪBAS PRIORITĀTES UN MĒRĶI

- Uzņēmējdarbības aktivitātes palielināšana.
- Lauksaimniecības un pakalpojumu nozaru produktivitātes palielināšana
- Cilvēkresursu attīstība.
- Izglītības un kultūras iespēju nodrošināšana un uzlabošana
- Kultūrvēsturiskā mantojuma, dabas bioloģiskās daudzveidības un pagasta teritorijai raksturīgās ainavas saglabāšana
- Nodrošināt harmonisku, pašvaldības iedzīvotāju interesēm un visu līmeņu plānošanas dokumentiem atbilstošu pagasta teritorijas attīstību;
- Nodrošināt ceļu infrastruktūras attīstību atbilstoši pašvaldības iedzīvotāju un tūristu vajadzībām;
- Nodrošināt pagasta teritorijas izmantošanu atbilstoši teritorijas izmantošanas mērķiem un pašvaldības iedzīvotāju interesēm;
- Nodrošināt priekšnosacījumus individuālās apbūves attīstībai atbilstoši augošajai iedzīvotāju pirkspējai;

PASKAIDROJUMA RAKSTS

- Sakopt pagasta teritoriju, saglabāt pagasta ainavas, nodrošināt privāto īpašnieku īpašumā esošo teritoriju sakopšanu;
- Nodrošināt priekšnosacījumus tūrisma biznesa attīstībai pašvaldības teritorijā;
- Sakārtot un efektīvizēt komunālo pakalpojumu sistēmu.

AUGSTĀKA LĪMEŅA PLĀNOŠANAS DOKUMENTA NOSACĪJUMI

Nacionālā plānojuma sadaļā *Nacionālās nozīmes lauksaimniecībā izmantojamās zemes* (sākotnēji - 09.12.2003. MK noteikumi Nr. 684., šobrīd - 14.02.2006. MK noteikumi Nr. 142 *Noteikumi par nacionālās nozīmes lauksaimniecības teritorijām*) noteiktajiem kritērijiem atbilstošu lauksaimniecības zemju (zemesgabala minimālā platība – 50 ha, bet minimālā zemes vērtība šajā platībā - 50 balles) Raiskuma pagasta teritorijas plānojumā šīs teritorijas uzrādītas grafiskajā materiālā.

Vidzemes reģiona teritorijas plānojums, kas sastāv no *Plānošanas reģiona telpiskās struktūras apraksta, Plānošanas reģiona telpiskās attīstības perspektīvas, Vadlīnijām un Vides stāvokļa pārskata*, ir iekļauta aprakstoša informācija par reģiona telpiskās attīstības struktūru un attīstības perspektīvām.

Shēmā *Vēlamā telpiskās struktūras* vīzija lielākā daļa Raiskuma pagasta teritorijas iezīmēta kā Tūrisma attīstības un kultūrainavu teritorija.

Ainaviski nozīmīgo teritoriju shēmā Raiskuma pagasta teritorijas lielākā daļa iezīmēta kā Ainavu teritorija ar augstu kultūrvēsturisko un estētisko kvalitāti.

Autoceļš A3 Inčukalns - Valmiera plānojuma perspektīvā ir iezīmēts kā nacionālas nozīmes autoceļš, savukārt autoceļš P14 Umurga – Cēsis perspektīvā iezīmēts kā starpreģionālas nozīmes autoceļš.

Cēsu rajona teritorijas plānojumā ir plašs rajona, tajā skaitā arī Raiskuma pagasta esošās situācijas apraksts, kurā iekļauts dabas apstākļu un dabas resursu, teritorijas izmantošanas, satiksmes un komunālās infrastruktūras, aizsargājamo dabas un kultūras objektu u.c. nozīmīgu objektu raksturojums.

Rajona plānojumā noteiktas arī rajona nozīmes augstvērtīgo ainavu teritorijas, kā arī nacionālās nozīmes augstvērtīgās ainavas.

PĀRSKATS PAR ESOŠO SITUĀCIJU**1 TERITORIJAS GEOGRĀFISKAIS STĀVOKLIS**

Raiskuma pagasts ir trešais lielākais pagasts Cēsu rajonā un atrodas tā Z daļā, aizņemot 175 km² lielu platību. Tas robežojas ar Liepas, Priekuļu, Drabešu, Straupes, Stalbes pagastiem un Cēsu pilsētas teritoriju Cēsu rajonā, Vaidavas pagastu Valmieras rajonā. Raiskuma pagasts atrodas Idumejas augstienes Augstrozes paugurvalnī un Gaujas senlejā. Augstākie pauguri ir Dumpu kalns - 80,9 m virs jūras līmeņa, Bākas kalns - 86,7 m, Laubes kalns – 92,6m, Dimdu kalniņš- 94,8 m, Hermaņkalns- 95,6 m, bet augstākā vieta (103,5 m vjl.) ir uz DA no Raiskuma.

2 TERITORIJAS ATTĪSTĪBAS VĒSTURE

Raiskuma pagasta teritorijā pēc II pasaules kara iekļauts Lenču pagasts un lielākā daļa Kūduma pagasta. 19. gs. ap muižu centriem bija izveidojušies četri nelieli muižu pagasti- Raiskuma, Lenču, Kūduma un Strīķu pagasts. Lielākā muiža bija Ungurmuiža, to 1421. g. nopirka Kerstens fon Rozens un izveidoja par patstāvīgu saimniecisku vienību. 15. gs. beigās muižu iegādājās fon Ungeru dzimta, no kuras uzvārda cēlies muižas latviskais nosaukums. 1728.g. Ungurmuižu kopā ar Kūdumu muižu nopirka ģenerālleitnants Baltazars fon Kampenhauzens (pēdējo dzimtas pārstāvi baronu Armīnu fon Kampenhauzenu 1919.g. Cēsīs nošāva).

Raiskuma muiža dibināta 1554. g. blakus ciematam, kura igauniskais nosaukums bija Raise kannegi jeb Roiskull. 1815. g. muižu nopirka Rīgas augstākās tiesas asesors Otto fon Fegezaks; viņa dzimtai muiža piederēja līdz nacionalizācijai.

Strīķu muižu 16.gs. nodibināja ordeņa bruņinieks Heinrhs Strīks. Lenču muižu 1745.g. ķeizariene Elizabete uzdāvināja Baltazaram fon Kanpenhauzenam. 1935.g. Raiskuma pagata platība bija 5200 ha, Kūdumu pagasta- 5320 ha, Lenču pagasta- 7100 ha. 1945.g. Raiskuma pagastā izveidoja Raiskuma ciemu, Kūdumu pagastā- Kūduma un Daibes ciemu, Lenču pagastā – Strīķu un Lenču ciemu; 1949. g. pagastus likvidēja.1973.g. Raiskuma ciemam pievienoja daļu Kūduma ciema, kurā 1964.g. bija iekļauts Lenču ciems, tajā savukārt 1951.g. bija iekļauts Strīķu ciems. 1990.g. Raiskuma teritorijā atjaunoja Raiskuma pagastu.

3 TERITORIJAS LIETOŠANAS MĒRKI

Raiskuma pagasta zemes izmantošanas struktūra, zemes īpašumu struktūra , kā arī zemes sadalījums pa lietošana mērķu grupām raksturots pēc Valsts Zemes dienesta Vidzemes reģionālās nodaļas Cēsu biroja Kadastru pārvaldes reģistra datiem (uz 01.01.2006.).

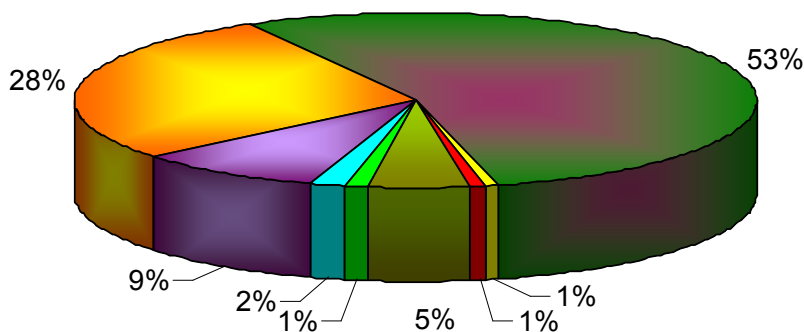
Pašreizējo zemes izmantošanas struktūru, izmantošanas veidus (skat. tabulu1) raksturo: mežu zemes 9508,90 ha jeb 54,20 % no kopējās platības, lauksaimniecībā izmantojamā zeme 4906,20 ha jeb 28,0 %, zemes zem ūdeņiem 808,70 ha jeb 4,60 %. Nozīmīgas platības Raiskuma pagastā aizņem ceļi 310,30 ha (1,80 %), pagalmi 185,00 ha (1,1 %), purvi 152,20 ha (0,9 %), krūmāji 124,70 ha (0,7 %) un pārējās zemes 1546,90 ha (8,8 %) – skat. 1. attēlu.

Tabula 1.

Raiskuma pagasta zemes sadalījums pa zemes lietošanas veidiem

Nosaukums	Platība, ha	%
LIZ	4906,2	28,0
Meži	9508,9	54,2
Krūmāji	124,7	0,7
Purvi	152,2	0,9
Zem ūdeņiem	808,7	4,6
Pagalmi	185	1,1
Ceļi	310,3	1,8
Pārējās zemes	1546,9	8,8
Kopā:	17542,9	100,0

1. attēls

Raiskuma pagasta zemes sadalījums pa zemes lietošanas veidiem

■ LIZ
 ■ Meži
 ■ Krūmāji
 ■ Purvi
 ■ Zem ūdeņiem
 ■ Pagalmi
 ■ Ceļi
 ■ Pārējās zemes

3.1 Esošās lauksaimniecībā izmantojamās zemes

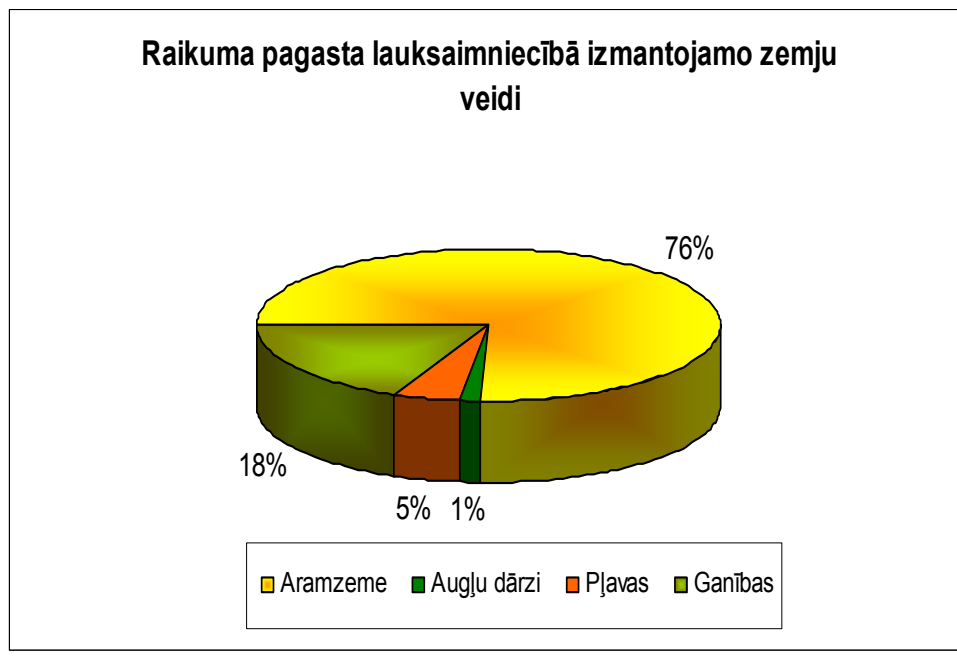
Raiskuma pagastā lauksaimniecības zemju (LIZ) kopplatība ir 4906,20 ha jeb 28,0 % no kopējās platības. No kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes (skat. 2. tabulu) aramzeme aizņem 3711,50 ha jeb 75,6 %, ganības aizņem 902,10 ha jeb 18,4 %, pļavas aizņem 234,70 ha jeb 4,8 % un pārējo platību aizņem augļu dārzi, kas sastāda 1,2 % jeb 57,90 ha – skat.2. attēlu.

Tabula 2.

Raiskuma pagasta lauksaimniecības zemes lietošanas veidi

Lauksaimniecībā izmantojamā zeme	Platība, ha	%
Aramzeme	3711,5	75,6
Augļu dārzi	57,9	1,2
Pļavas	234,7	4,8
Ganības	902,1	18,4
Kopā:	4906,2	100

2. attēls.

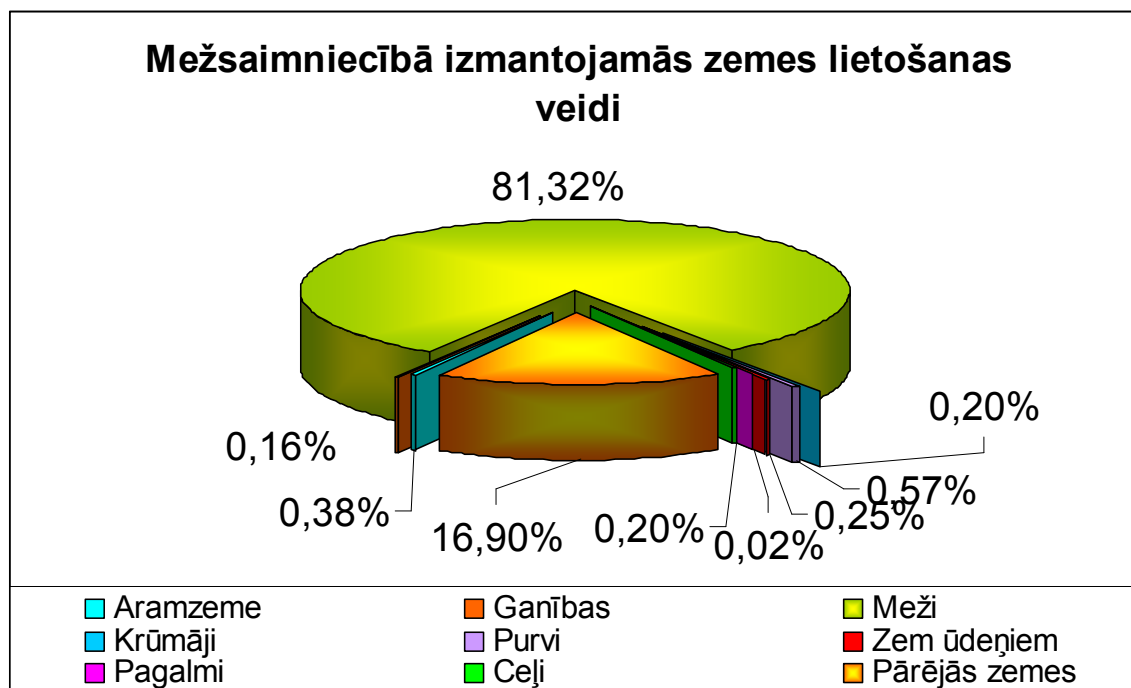
3.2 Mežsaimniecībā izmantojamās zemes

Mežsaimniecībā izmantojamās zemes Raiskuma pagastā aizņem 764,90 ha jeb 43,86 % no kopējās Raiskuma pagasta teritorijas platības. Kopējais mežsaimniecībā izmantojamo īpašumu vai lietojumu skaits ir 76, no kuriem lielāko teritorijas daļu 6257,80 ha jeb 81,32 % aizņem mežu platības (skat. 3. tabulu). Purvi aizņem 43,70 ha jeb 0,57 %, aramzeme aizņem 29,0 ha jeb 0,38 %, ceļi 15,60 ha jeb 0,20 % no platības. Mežsaimniecībā izmantojamās zemes teritorijā krūmāji aizņem 15,20 ha jeb 0,20 %, zemes zem ūdeņiem 19,30 ha jeb 0,25 %, pagalmi 1,90 ha jeb 0,02 % un pārējās zemes aizņem 1300,40 ha jeb 16,90 % no platības – skat. 3. attēlu.

Tabula 3.

Mežsaimniecībā izmantojamās zemes sadalījums pa lietošanas veidiem

Mežsaimniecībā izmantojamās zemes lietošanas veidi	Paltība, ha	%
Aramzeme	29	0,38
Ganības	12	0,16
Meži	6257,8	81,32
Krūmāji	15,2	0,20
Purvi	43,7	0,57
Zem ūdeņiem	19,3	0,25
Pagalmi	1,9	0,02
Ceļi	15,6	0,20
Pārējās zemes	1300,4	16,90
Kopā:	7694,9	100,0

3.3 Raiskuma pagasta zemes sadalījums pa mērķu grupām

Starp zemes lietošanas mērķu grupām Raiskuma pagastā nozīmīgākā pēc īpašumu un lietojumu skaita ir lauksaimniecības teritorijas, kas sastāda 762 (skat.5. attēlu) jeb 63,03 % un viengīmenes un divgīmeņu dzīvojamo māju apbūves teritorijas 195 jeb 16,13% (skat. Tabulu 4.). Satiksmes infrastruktūras objekti sastāda 93 jeb 7,70 %, mežsaimniecībā izmantojamās teritorijas 76 jeb 6,29 %, inženiertehniskās apgādes tīkli un objekti 23 jeb 1,90 %, ūdenssaimniecībā izmantojamās teritorijas 16 jeb 1,32 %, daudzdzīvokļu māju apbūves teritorijas 15 jeb 1,24 %, sabiedriskās nozīmes objektu teritorijas 14 jeb 1,16 %, darījumu iestāžu teritorijas 9 jeb 0,74 %, rūpniecības objektu teritorijas 4 jeb 0,33 %, ieguves rūpniecības un pārējie objekti, kas nav klasificēti katrs sastāda 1 jeb 0,08 % no kopējo zemes īpašumu vai lietojumu skaita – skat 4. attēlu.

Tabula 4.

Raiskuma pagasta zemes sadalījums pa nekustamā īpašuma lietošanas mērķu grupām

Kods	Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu grupa	Īpašumu vai lietojumu skaits	%	Kopplatība ha	%
1	Lauksaimniecība	762	63,03	8762,5	49,95
2	Mežsaimniecība	76	6,29	7694,9	43,86
3	Ūdenssaimniecība	16	1,32	692,2	3,96
4	Ieguves rūpniecība	1	0,08	1,1	0,01
5	Vien ģimenes un divģimeņu dzīvojamo māju apbūves teritorijas	195	16,13	20,2	0,11
6	Daudzdzīvokļu māju apbūves teritorijas	15	1,24	15,4	0,09
7	Darījumu iestāžu teritorijas	9	0,74	22,2	0,12

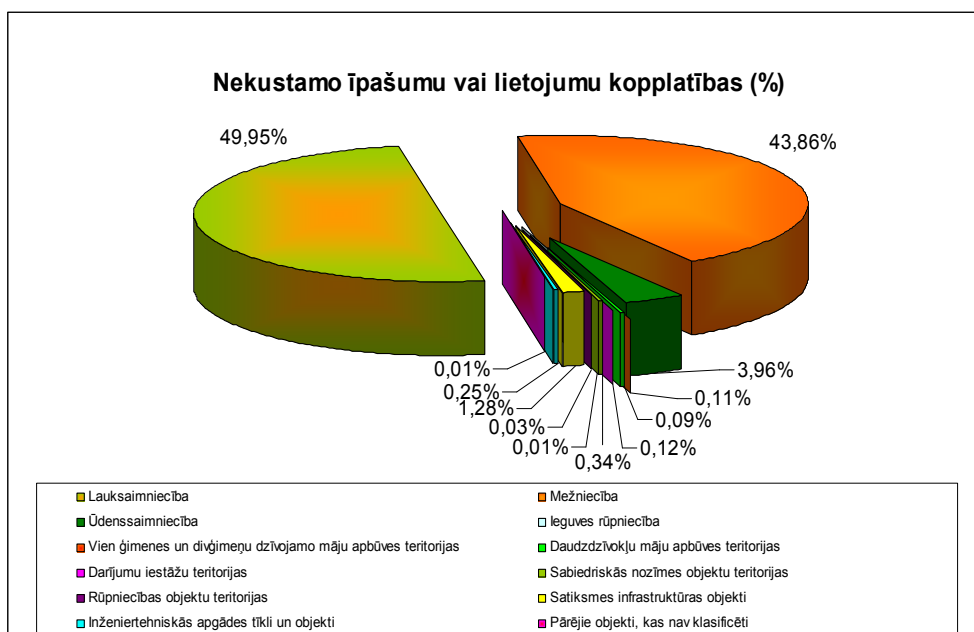
PASKAIDROJUMA RAKSTS

4. attēls

Pēc nekustamo īpašumu lietošanas mērķu grupu kopplatībām lielākās platības aizņem lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas, kas sastāda 8762,50 ha jeb 49,95 % un mežsaimniecībā izmantojamās teritorijas 7694,90 ha jeb 43,86 % no kopējās pagasta platības (skat. 4. tabulu). Pēc kopplatības ūdenssaimniecības teritorijas aizņem 692,20 ha jeb 3,96 %, sabiedriskās nozīmes objektu teritorijas 59,20 ha jeb 0,34 %, satiksmes infrastruktūras objekti 225,10 ha jeb 1,28 %, inženiertehniskās apgādes tīkli un objekti 44,30 ha jeb 0,25 %, darījumu iestāžu teritorijas 22,20 ha jeb 0,12 %, vien ģimenes un divģimeņu dzīvojamo māju apbūves teritorijas 20,20 ha jeb 0,11 %, daudzdzīvokļu māju apbūves teritorijas 15,40 ha jeb 0,09 %, rūpniecības objektu teritorijas 4,60 ha jeb 0,03%, ieguves rūpniecības teritorija 1,10 ha jeb 0,01 % un pārējie objekti, kas nav klasificēti aizņem 1,20 ha jeb 0,01 % - skat 6. attēlu.

6. attēls

3.4 Raiskuma pagasta zemes īpašumu struktūra

Raiskuma pagastā ir 921 jeb 76,18 fizisko personu īpašumi un lietojumi (skat. 5. tabulu), kas pēc platības aizņem 8737,20 ha jeb 49,80 % pagasta teritorijas. Juridisko personu īpašumi un lietojumi sastāda 24 jeb 1,99 %, kas ir 274,3 ha jeb 1,56 % no kopējās platības. Raiskuma pašvaldības īpašumi un lietojumi sastāda 169 jeb 13,98 %, kas veido 2,88 % jeb 505,4 ha pagasta platības. 77 jeb 6,37 % valsts īpašumi un valsts pārvaldes lietojumi atrodas Raiskuma pagastā, kas aizņem 7996,2 ha jeb 45,58 % no kopējās teritorijas.

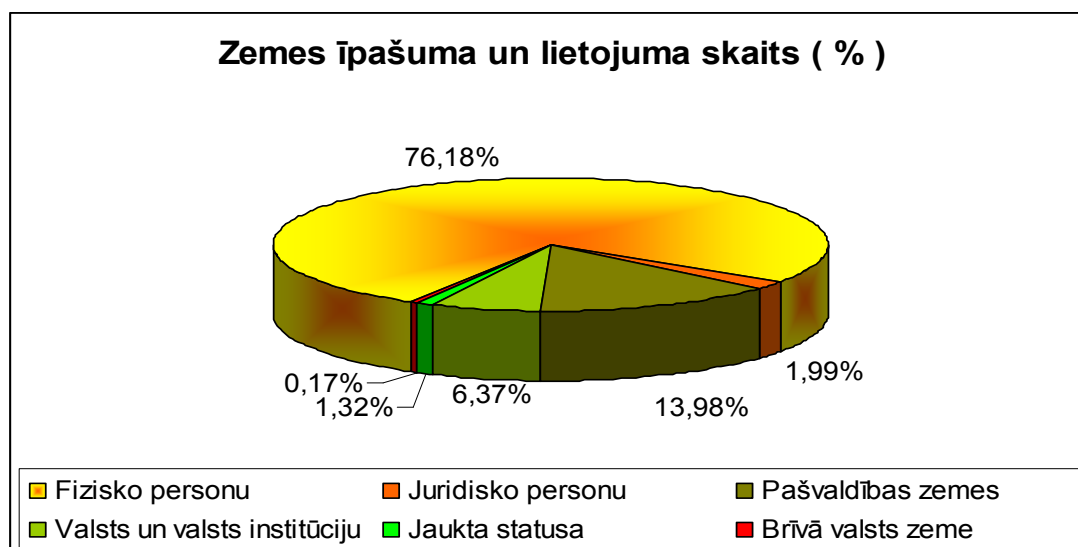
Jaukta statusa īpašumi sastāda 16 jeb 1,32 %, kas aizņem 26,8 ha jeb 0,15 % no pagasta platības. Brīvās valsts zemes īpašumi un lietojumi sastāda 2 jeb 0,17 % no kopējā skaita, kas aizņem 3 ha jeb 0,02 % no Raiskuma pagasta teritorijas – skat. 7., 8., attēlu.

Tabula 5.

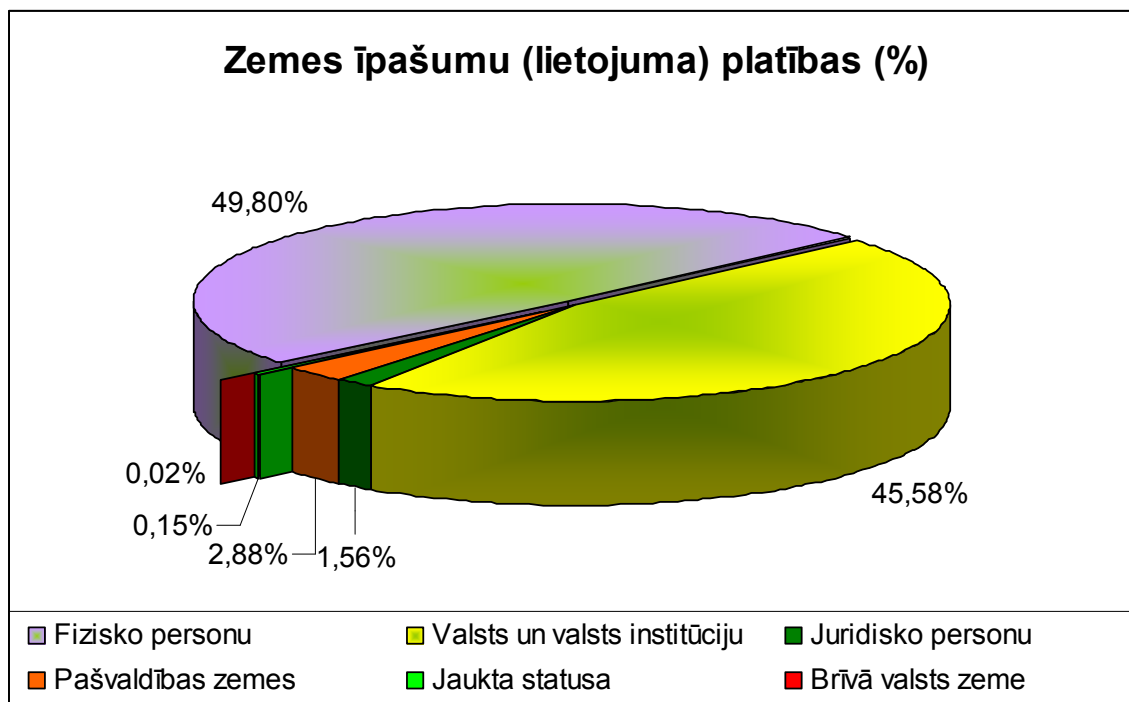
Raiskuma pagasta teritorijas sadalījums pēc zemes īpašuma piederības formas un lietojuma statusa

Zemes īpašuma forma un lietojuma saturs	Skaitis	%	Platība, ha	%
Fizisko personu īpašumi	788	65,18	7685,7	43,81
Fizisko personu lietojumi	133	11,00	1051,5	5,99
Kopā:	921	76,18	8737,2	49,80
Juridisko personu īpašumi	23	1,90	274,1	1,56
Juridisko personu lietojumi	1	0,08	0,2	0,00
Kopā:	24	1,99	274,3	1,56
Pašvaldības zemes īpašumi	28	2,32	154,6	0,88
Pašvaldībaszemes lietojumi	141	11,66	350,8	2,00
Kopā:	169	13,98	505,4	2,88
Valsts un valsts institūciju īpašumi	4	0,33	3,1	0,02
Valsts un valsts institūciju lietojumi	73	6,04	7993,1	45,56
Kopā:	77	6,37	7996,2	45,58
Jaukta statusa kopīpašumi	16	1,32	26,8	0,15
Brīvā valsts zeme	2	0,17	3	0,02
Pavisam kopā:	1209	100,00	17542,9	100,00

7. attēls

8. attēls

4 IEDZĪVOTĀJI

Uz 2006. gada 1. janvāri pagastā bija 1728 iedzīvotāji, no tiem 923 sievietes un 805 vīrieši.

Iedzīvotāju vecuma un dzimuma struktūra Raiskuma pagastā uz 2006. gada 1. janvāri

Tabula 6

Līdz darbaspējas vecumam		Darbaspējas vecumā		Virs darbaspējas vecuma	
T. sk. sievietes	T.sk. vīrieši	T. sk. sievietes	T.sk. vīrieši	T. sk. sievietes	T.sk. vīrieši
158	144	518	530	247	131

Iedzīvotāju nacionālais sastāvs Raiskuma pagastā uz 2005. gada 1. jūliju

Tabula 7.

Tautība	Iedzīvotāju skaits	Iedzīvotāju skaits %
latvietis	1628	93,94
krievs	52	3
baltkrievs	17	0,98
polis	10	0,58
ukrainis	9	0,52

PASKAIDROJUMA RAKSTS

<i>Tautība</i>	<i>Iedzīvotāju skaits</i>	<i>Iedzīvotāju skaits %</i>
lietuvietis	5	0,29
dānis	3	0,17
azerbaidžānis	2	0,12
nezināma	2	0,12
vācietis	2	0,12
igaunis	1	0,06
moldāvs	1	0,06
nogajs	1	0,06

Iedzīvotāju skaits pašvaldībā

Tabula 8.

Rādītāji	Faktiskie dati	Prognoze	
	2007. gads	2008.gads	2010.gads
Iedzīvotāju skaits pašvaldībā kopā	1645	1650	1780
Iedzīvotāju skaits Raiskumā	308	306	300
Iedzīvotāju skaits Auciēmā	369	370	390
Iedzīvotāju skaits Kūdumā	123	125	110
Iedzīvotāju skaits Leņčos	82	80	65
Mājsaimniecību skaits kopā	761	760	760

5 APDZĪVOJUMS

Viens no galvenajiem telpiskās struktūras elementiem ir apdzīvojuma struktūra. To veido apdzīvoto vietu kopums un saiknes starp tām. Apdzīvojuma struktūra ir konkrēta reģiona attīstības pamats, jo tā ir cieši saistīta ar ekonomiskajām, sociālajām un kultūras aktivitātēm. Esošā apdzīvojuma sistēma ir veidojusies vēsturiski, savstarpēji mijiedarbojoties tradicionālajam apdzīvojumam un padomju varas īstenotajai centralizētas ekonomikas un reģionālajai politikai. Apdzīvojuma hierarhijā ir saglabājušās gan vēsturiskās pilsētas un apdzīvotās vietas, gan 60-os un 70-os gados mākslīgi veidotie dažādu līmeņu centri. Raiskuma pagasts vienmēr bijis samērā blīvi apdzīvots. Liecības tam ir gan 2 senie pilskalni, gan kapulauki. Vēsturiski tipisko pagasta apbūvi veido lauku viensētas un muižas centru apbūve. Pagastā ir 429 dzīvojamās mājas, no tām 406 viendzīvokļa, 23 daudzdzīvokļu, pārējās ēkas privatizētas.

Raiskuma pagasta apdzīvojuma struktūra ir veidota balstoties uz J.Turlā un G. Milliņa pētījumu “Latvijas apdzīvotās vietas”, jo Latvijā nav izstrādāta Nacionālā līmenī sadaļa par apdzīvojuma struktūru. J.Turlajs, G. Milliņš lauku apdzīvoto vietu klasifikācija ir veikuši divu Latvijas laukos izplatīto apdzīvotības formu - dispersā (viensētas) un kompaktā (ciemu) ietvaros. Ciemu sīkāka grupēšana ir veikta vadoties no diviem galvenajiem kritērijiem - lieluma (iedzīvotāju skaits) un funkcionālā tipa.

PASKAIDROJUMA RAKSTS

Viensētu un to kopu klasifikācijas pamatā ir ņemtas galvenokārt ģenētiskās un morfoloģiskās pazīmes. Lauku apdzīvoto vietu tīklā pagastā izplatītas ir ciemu un viensētu apdzīvotības formas. Ciemu kategorijā ietilpst tās apdzīvotās vietas, kurām ir noteikts šis statuss un noteiktas to robežas. Pēc administratīvā iedalījuma ir izdalīti ciemi, kas ir vietējās pašvaldības administratīvie centri, bet kas ne vienmēr ir lielākie pēc iedzīvotāju skaita. Kopumā pagastā ir 13 ciemi: no kuriem 3 ir vidējciemi, 6 mazciemi, 1 skrajciems un atsevišķas apdzīvotas vietas. Visblīvāk pagastā ir apdzīvoti: Auciems, Raiskums, Kūdums, mazāk blīvi: Lenči, Miglači, Unguri, Vējkrogs.

6 UZNĒMĒJDARBĪBA, NODARBINĀTĪBA

Raiskuma pagasta kopplatība ir 17 543 ha, tai skaitā lauksaimniecībā izmantojamā zeme 4887 ha, no tiem 2005.gadā neapstrādāti -584 ha, kas ir 12% no kopējā (Cēsu rajonā kopumā neapstrādāti ir 24%, Latvijā 14,9%). Pagastā ir 124 zemnieku saimniecības, apmēram puse strādā kā zemnieki, apstrādā zemi un tur mājlopus, otra puse ir reģistrētas kā piemājas saimniecības. 2005. gadā saimniecības, kas apstrādā lauksaimniecībā izmantojamo zemi virs 200 ha ir trīs; 100 - 200 ha ir piecas; 50-100 ha ir septiņas, 20 - 50 ha ir 16; 15 - 20 ha ir 7, kopā 38 saimniecības. No šīm lielākajām saimniecībām astoņās nav mājdzīvnieku. Raiskuma pagastā kopā zemnieku saimniecībās turēti ir 567 liellopi un 170 sīklopi (aitas). 28 saimniecības apgūst lauku attīstības plāna pasākumu „Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai”; Četras saimniecības apgūst lauku attīstības plāna pasākumu „Standartu sniegšana”. Pagasts izdod informatīvo izdevumu „Kopā ar Jums pagastam”, kas lauksaimniekiem sniedz aktuālāko informāciju par iespējām apgūt ES struktūrfondus.

Sociālā struktūra pašvaldībā

Tabula 9.

Rādītāji	Faktiskie dati	Prognoze	
	2007. gads	2008.gads	2010.gads
Iedzīvotāju skaits pašvaldībā kopā	1645	1650	1780
Nodarbionātie (strādājošā vecumā)	990	1000	1100
Bezdarbnieki (strādājošā vecumā)	40	40	40
Jaunāki par strādājošo vecumu	225	260	280
Pensionāri	390	396	360

Lielākās saimniecības: „Dolfas”, (piena lopkopība), „Gaižēni” (alus mieži, ziemas kvieši, kartupeļi, no Dānijas ievesti Hereford gaļas lopi), „Pušklaipi” (piena lopkopība), „Rustēgs” (piena lopkopība). Z/s „ Stūrīši” strādā ar videi draudzīgām saimniekošanas metodēm (1994.g. iegūts Latvijas EKO fonda, „Zaļais sertifikāts”, to apmeklē daudzi arī no ārzemēm.

7 IZGLĪTĪBA, KULTŪRA, SOCIĀLĀ APRŪPE

Pagastā atrodas Raiskuma pagasta bibliotēka, kultūras nams ar 100 vietām, 2 skolas – sanatorijas internātskola Raiskumā- tajā mācās bērni ar kustību traucējumiem no visas Latvijas (skola valsts aprūpē) un Raiskuma pamatskola Auciemā, kurā 2005. gadā mācījās 97 skolēni. Tā atrodas bijušā bērnudārza telpās (skola pagasta aprūpē). Pamatskolas skolēni var sevi pilnveidot sevi arī ārpusstundu nodarbībās: pulciņos „Mazie mākslinieki”, datorapmācības pulciņš un „Muzikālā vācelīte”. Pagastā pastāv nepieciešamība pēc sporta zāles. Medicīnisko palīdzību sniedz 2 ambulances, tuvākā slimnīca atrodas Cēsīs.

2005.gadā bibliotēkā par lasītājiem iesaistīti 57 pagasta iedzīvotāji, kuri to apmeklējuši 329 reizes, (no tiem 7 bērni vecumā līdz 14 gadiem). Izsniegtas 1025 grāmatas un periodiskie izdevumi. Uz 2006. gada 1. janvāri bibliotēkas grāmatu fonds ir 7606 eksemplāri. Kultūras dzīvi pagastā veido vietējais kultūras nams un pagasta pašdarbības kolektīvi : Raiskuma pagasta koris, bērnu popgrupa „Dzērvenīte” un Raiskuma pamatskolas folkloras kopa.

8 RELJEFS UN DERĪGIE IZRAKŅI UN AUGSNES

Raiskuma pagasta teritorijas ģeoloģiskajai uzbūvei kopējos vilcienos ir tādas pašas iezīmes, kā Latvijas teritorijai, jo Latvijas teritorijas ģeoloģiskās uzbūves un attīstības īpatnības nosaka tās atrašanās Austrumeiropas platformas ziemeļrietumu daļā Zemes garozas augšējo daļu te veido Austrumeiropas platformai raksturīgie izcelšanās vecuma, ģenēzes un iežu sastāva ziņā atšķirīgie struktūrkompleksi: kristāliskais pamatklintājs un nogulumiežu sega. Austrumeiropas pamatklintāju raksturo cieti un kristāliski ieži- granīti un gneisi. Virs pamatklintāja atrodas pirmskvartāra ieži, kurus veido vidēji ap 700m biezs Devona perioda iežu slānis – dolomīti, dolomītmerģelis, smilšakmens, māli, ģipsis u.c. Virs tiem atrodas jaunākie kvartāra perioda veidotie nogulumi – smilts, māls, granīts, oļi.

Īsumā pagasta ģeoloģiskās uzbūves raksturošanas ģeoloģiskie slāņi ir sekojoši:

- kristāliskais pamatklintājs ;
- pamatieži;
- nogulumiežu sega;
- kvartāra nogulumu sega – visi kvartāra nogulumieži.

Raiskuma pagastā ir izteikti paugurains reljefs.

Pauguru augstums ir 5- 40 m, visbiežāk 15-25m. Ainaviski vislabāk izdalās morēnas pauguri un kēmu reljefs kopā ar upju ielejām un starppauguru ieplakām. Cēsu rajona ziemeļrietumos, Gaujas labajā krastā atrodas daļa no ziemeļvidzemes pacēluma. Nelielā teritorijā uz austrumiem no Lenčupes ,rajonā iestiepjas arī Burtnieku līdzenuma dienvidu daļa. Virsmas absolūtā augstuma atzīme ir 70-100 m virs jūras līmeņa.

Raiskuma pagastā atrodas 2 māla atradnes- Gāršas un Raiskums, kurās potenciālo iegūto mālu iespējams izmantot ķieģeļiem, drenu caurulēm, blīvas drumsklas izstrādājumiem un keramzītam, kā arī 2 smilts atradnes- Dukas un Silavnieki, ko varētu izmantot būvniecības un ceļu būves vajadzībām.

Augšņu sega ir viens no galvenajiem faktoriem, kas nosaka zemes lietojuma veidu diferenciāžu, kā arī augu segu maiņu lauksaimniecībā izmantojamās zemēs. Augsnes kvalitātei, iekultivēšanas pakāpei un pie viena, vai otra zemes

PASKAIDROJUMA RAKSTS

apsaimniekošanas veida potenciālai augsnes degradācijai ir būtiska nozīme, izstrādājot pagasta teritorijas plānojumus.

Raiskuma pagasta augšņu raksturojums ir tāds pats kā visā Cēsu rajonā, kur galvenokārt sastopami paugurainēm raksturīgie augšņu kompleksi, kuros mijas velēnu podzolētās, velēnu podzolētās erodētās, uznesumu un ieplakās arī velēnu glejotās un kūdras augsnes. Reljefa atšķirības bieži vien ir izraisījušas augsnes granulometriskā sastāva dažādību, jo ūdens erozijas ietekmē augsnes materiāls zināmā mērā tiek sašķirots. Pauguru virsotnēs novērojama pastiprināta augsnes erozija, bet nogāzēs ir uzskaldītās jeb deluviālās augsnes. Apstrādājot šādas augsnes ir jāievēro preterozijas pasākumi.

Izvērtējot erozijas bīstamības pakāpi, Raiskuma pagastā, nav konstatētas erozijas riska teritorijas, kurās būtu jānosaka speciāli ierobežojumi būvniecībai un citai darbībai.

9 KLIMATS

Klimats ir viens no svarīgākajiem dabas faktoriem, kas ietekmē daudzu ekonomikas nozaru attīstību, kā arī nosaka iespēju konkrētajā reģionā attīstīt kādu no saimnieciskās darbības vai pakalpojumu veidiem. Vienlaicīgi klimats un atsevišķi tā faktori ir jāņem vērā, izstrādājot teritorijas plānojumus.

Raiskuma pagastam raksturīgs Vidzemes centrālās augstienes klimats ar agri sālu iestāšanos rudenī, salīdzinoši garām ziemām un nelielu nokrišņu daudzumu. Gada vidējā temperatūra +6,2 °C; veģetācijas periods (virs 5,0 °C Priekuļos) ilgst 181 dienu. Siltummīlošo augu veģetācijas periods (virs +10,0 °C Priekuļos) ir 145 dienas. Vidējais ūdens nokrišņu daudzums gadā ap 785 mm – viens no lielākajiem Latvijā (Latvijā vidēji 500-800 mm). Sniega sega turas vidēji 137 dienas. Patstāvīga sniega sega veidojas ap 21. novembri, tās biezums 30 cm. Apkures periods Vidzemes centrālajā augstienē pie diennakts vidējās temperatūras +8°C ir 215 dienas.

10 ŪDENI

Pagastā ir 21 ezers, kas lielāks par 1 ha. Pēc hidrogrāfiskā iedalījuma Raiskuma pagasts ietilpst Gaujas lielbaseinā.

Raiskuma pagastā ir vairāki bioloģiskās daudzveidības ziņā nozīmīgi glaciālās izcelsmes ezeri:

- Unguru ezers (tautā saukts Rustēgs), kas atrodas Augstrozes paugurvalnī. Platība 394 ha, garums 2,9 km (Z-D), lielākais platums 1,6 km, vidējais dziļums 3,5 m, lielākais dziļums 7,5 m. Eitrofs ezers, tā aizaugums ~7 % (niedres, kosas, sūrenes, lēpes). Ezerā mīt līdakas, asari, plauži, līņi, karūsas. Ezers ir iekļauts Gaujas nacionālā parka atpūtas ainavu liegumu zonā.

Pēc Gaujas nacionālā parka administrācijas pasūtījuma biedrība "Latvijas ezeri" izstrādājusi Ungura ezera dabas aizsardzības plānu. Ungura dabas aizsardzības plāns apstiprināts 10.10.2006 ar GNP direktora rīkojumu Nr. 61.

- Raiskuma ezers, kura platība ir 78,5 ha, vidējais dziļums 5 m. Augstajā rietumu krastā atrodas Raiskuma ciems un parks. Kopējā iegultnē atrodas ar Auciema ezeru.

PASKAIDROJUMA RAKSTS

- Auciema ezers, kura platība ir 41,4 ha. Vidējais dziļums ir 1.9 metri, bet maksimālais dziļums - 2.7 metri. Šeit mīt līdaka, asaris, rauda, zutis, plaudis, plicis, kā arī karūsa.

Raiskuma pagastā nav paredzēti ūdensobjekti, kuros plānots izmantot motorizētos ūdens braucamrīkus.

Upes: Gauja un lielākās pietekas (Strīķupe -10 km un Lenčupe 23 km, kas ir noteiktas kā lašveidīgo zivju ūdeņi).

Gauja ir nepastāvīga upe, kuras krastos ir atrodas estētiski augstvērtīgas ainavas. Nozīmīgākais ezers Ungurs (Rustēgs) atrodas Gaujas nacionālā parka lieguma (turpmāk visā tekstā Gaujas NP zonā).

Gaujas upes maksimālais ūdens līmenis ar 1% varbūtību mainās no 31,60 m BS ziemeļaustrumos līdz 23,40 m BS dienvidrietumos. Precīzāku datu iegūšanai jāveic ekspedīcijas darbi pagasta teritorijā. (Dati iegūti no Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras).

Gaujas upes vidējais noteces apjoms gadā ie apmēram 2,47 km³ ūdens un 560 tūkst. Tonnu dažāda veida sanešu, kas ir daudz lielāks nekā pārējās Latvijas upēs. Gada notece pa sezonām sadalās ļoti nevienmērīgi: pavasara notece ir 40 %, vasaras – tikai 15%, rudens – 22%, bet ziemas – 18% no visa gada noteces. Dienakts caurplūdums svārstās no 6m³/s mazūdens periodā ziemā līdz 800 m³/s palu laikā, vidējais caurplūdums – 69,7 m³/s, straumes kritums – 234,5m (0,5m/km). Straumes ātrums mazūdens periodā 0,2-0,4 m/s, vietām 0,6-0,8 m/s, bet palu laikā 2-3 m/s. Gada maksimālais ūdenslīmeņa svārstības var sasniegt 5-6 m (parasti 3-5 m), bet minimālais – tikai 1,4 m. Pēc ūdenslīmeņa svārtībām, straumes ātruma un tecējuma īpatnībām Gauju var raksturot kā ļoti nevienmērīgu ūdensteci.

Tabula 10.

N.P.K.	Ezera nosaukums	Platība, ha
1.	Ungurs (Rustēgs)	396.6
2.	Raiskuma ezers	78,5
3.	Lielais Bauzis (Baušķklāvu ezers)	57,0
4.	Auciema ezers	41,0
5.	Mazais Bauzis (Banušlānu ezers)	32,0
6.	Drišķins (Drišķu ezers)	17,7
7,	Melnezers (Melluma ezers)	12,0
8,	Mestraudzes ezers (Mastraudzes, Maztraudzes, Mazstrandzes ezers)	10,3
9,	Dūkas ezers	9,0
10,	Kalna dzirnavu ezers	8,0
11,	Caunu dzelve (Lielā dzelve)	6,8
12,	Līkā dzelve (Līkezers)	4,6
13,	Bedrītes dzelve	3,1
14,	Kaņepu ezers	3,0
15,	Mazmuižnieku ezers	2,8
16,	Pidēnu ezers	2,4
17,	Kūduma ezers	1,4
18,	Krīpēnu attekas Gaujas labajā krastā	1,4 un 1,1
19,	Burlaku dzelve	
20,	Dzelvīte	

PASKAIDROJUMA RAKSTS

21,	Ūdru ezers	
22	Lietus ezers	

Pazemes ūdens resursi

Pazemes ūdens horizonti ir galvenais dzeramā ūdens apgādes avots Raiskuma pagastā. Dzeramā ūdens avoti ir pazemes ūdeņi - artēziskās akas, grodu un urbtās akas. Dzeramā ūdens vajadzībām pārsvarā tiek izmantots artēzisko ūdeņu horizonts D_{3gj} (Gaujas).

Galvenie ūdens horizonti Raiskuma pagastā (ņemot vērā to nozīmi ūdensapgādē) ir:

- Gaujas ūdens horizonts,
- Arukjulas - Burtnieku ūdens horizonts.

Ūdensapgādē izmantojamie ūdens horizontu kompleksu grupas:

- Vidus devona un augšdevona Arukilas - Amatas ūdens komplekss, kas ir viens no galvenajiem ūdensapgādes avotiem. Horizontu veido smilšakmens, aleirīta un mālu slāņmija. Tā biezums parasti ir ap 200m, pazemes ūdens līmenis atrodas 15 - 100m dziļumā, īpatnējais debits - 1.0 - 5.0 l/s, dažās vietās līdz 7 - 8 l/s. Pazemes ūdens aizsargātības pakāpe ir laba, pateicoties māla nogulumu slānim, kurš klāj Devona nogulumus;
- Augšdevona Pļaviņu - Daugavas ūdens komplekss. To veido dolomīts, kurš mijas ar mālu, mergeli un šķersgriezuma vidusdaļā arī ar ģipsi. Biezums mainās no 50 - 80m, pazemes ūdens līmenis atrodas 4 - 21m dziļumā no zemes virsmas. Īpatnējais debits ir ļoti dažāds no 0.1 - 3 l/s. Tā pat kā Arukila - Amatas ūdens kompleksam, arī šim ūdens kompleksam pazemes ūdens aizsargātības pakāpe ir laba, pateicoties māla nogulumu slānim;
- Kvartāra gruntsūdeņu horizonts. To pārsvarā izmanto viensētas, kur ūdeņi iegūst galvenokārt no raktajā akām. Tā biezums, kur to izmanto ūdensapgādē, svārstās no dažiem metriem līdz 50 m, bet ielejveida iegrauzumos - 100 un vairāk metru. Ūdeņi saturošie nogulumi ir smilts un grants. Parasti šie nogulumi satur gruntsūdeņus, tikai ielejveida iegriezumus var atrast spiedūdeņus. Pazemes ūdens līmenis atrodas 1 - 5m dziļumā, bet paugurainēs var būt no 5 - 10m. Īpatnējais debits ir dažāds, sākot no 0.01 līdz 2 - 5 l/s, ļoti reti 10 l/s un vairāk. Šinī horizontā pazemes ūdeņi nav aizsargāti, jo atrodas augsnes virsējā slānī un tas bieži vien neatbilst dzeramā ūdens kvalitātes prasībām. Ūdens kvalitāte raktajās akās ir atkarīga no to izvietojuma attiecībā pret viensētas lokālajiem piesārņojuma avotiem (kūtsmēslu glabātuve, tualete, dzīvojamās mājas notekūdeņu izplūde u.c.), kā arī no tās sanitāri - higiēniskā stāvokļa (segta atvere, regulāra atsūkņošana un tīrīšana).

11 MEŽI

Meži aizņem apmēram 62% no pagasta teritorijas. Galvenie mežu masīvi izvietoti pagasta A, DA un Z daļā, izplatītākais mežu tips damaksnis. Valdošās koku sugas- priede, bērzs, egle, alksnis. Meži tiek iedalīti :aizsargājamajos, saudzējamajos un saimnieciskos, tādējādi nosakot atļauto koku ciršanas vecumu. Aizsargājamajos mežos tas ir visaugstākais un šādu mežu Raiskuma pagastā ir vairākums.Ar 2006. gada 1. janvāri ir stājies spēkā likums “ Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par

PASKAIDROJUMA RAKSTS

saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos”. Gaujas NP teritorijā tiesības prasīt atlīdzību par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem ir īpašniekiem, kuru mežam ir veikta meža inventarizācija, atbilstoši Meža likuma 29.panta otrajai daļai, vai izgatavots un *apstiprināts* plāns meža resursu izmantošanai un aizsardzībai – *meža apsaimniekošanas plāns*, atbilstoši Gaujas NP likuma 9. panta otrajai daļai un Ministru kabineta 2001. gada 7. augusta noteikumu Nr. 352 “Gaujas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 22. un 23. punktam.

Raiskuma pagasta mežus apsaimnieko:

- Vides ministrijas pakļautībā esošā Gaujas NP administrācija,
- Zemkopības ministrijas pakļautībā esošā A. S. “Latvijas Valsts meži”,
- Mežu īpašnieki.

Visu mežu uzraudzību pagasta teritorijā veic Ziemeļvidzemes virsmežniecība (AS “Latvijas valsts meži” apsaimnieko valsts mežus ārpus Gaujas NP teritorijas, Gaujas NP teritorijā valsts un pašvaldību fizisko un juridisko personu īpašumā esošos mežus pārrauga un kontrolē Gaujas NP administrācija). Ņemot vērā pagasta augsto mežainumu, mežistrāde ir nozīmīgs ienākumu avots daudziem iedzīvotājiem. Privāto mežu intensīvo izmantošanu palielina Cēsu tuvumā esošie lielie kokapstrādes uzņēmumi, meža resursu pieejamība un meža apsaimniekotāju attieksme un zināšanu līmenis. Raiskuma pagasta meža zemes vērtība- 36 balles. Gaujas NP teritorijā koku ciršana ārpus meža zemes ir jāsaskaņo ar Gaujas NP administrāciju.

Vērtējot mežu stāvakli un apsaimniekošanu, galvenās problēmas ir privātīpašumā esošo mežu apsaimniekošana un atjaunošana. Lai saglabātu pagasta īpašo ainaviskumu un bioloģisko daudzveidību, nepieciešams ieviest resursus nenoplicinošu mežu apsaimniekošanu.

Raiskuma pagastā sastopami Latvijai raksturīgie meža tipi. Lielāko daļu no meža zemju kopējās platības aizņem sausieņu meži. No tiem izplatītākie meža tipi ir damaksnis, lāns, vēris, gārša. Mežu sadalījumā pēc valdošajām koku sugām dominē priežu, kā arī egļu un bērzu mežaudzes.

Pagastā jaunas apmežošanai paredzētas teritorijas netiek paredzētas.

12 PURVI

Pagastā pārsvarā sastopami augstie jeb sūnu purvi un zemie jeb zāļu purvi. Turklāt Gaujas un tās pieteku ielejās, arī to nogāzēs ir nelieli avotu purvi, t.i. ap avotiem izveidojusies purvu veģetācija ar savdabīgām augu asociācijām.

Pagastā esošie purvi atrodas privātpersonu īpašumā. Lielāko daļu purvu ir ietekmējusi saimnieciskā darbība. Visizplatītākā ir meliorācijas grāvju ierīkošana vai nu pašos purvos, vai ap tiem. Nosusināšanas rezultātā izmainās purvu veģetācija, kas galvenokārt izpaužas kā purvu aizaugšana ar kokiem. Ir novērojami, ka Ungura purva no kūdras ieguves neskartajā daļā novadgrāvju darbības rezultātā noris pastiprināta koku (priežu) augšana.

Dažos purvos veikta kūdras saimnieciskā ieguve. Ungura purvā tā turpinās jau kopš 1968. gada. Kūdras ieguve tur pašlaik notiek 518 ha lielā platībā. Unguru purvā tā izstrādātās daļas ZA stūrī nelielā platībā tiek audzētas Amerikas lielogu dzērvene.

Precīzu datu par saimniecisko pasākumu, to skaitā rekreāšu ietekmi uz purva augu un dzīvnieku valsti un bioloģiskās daudzveidības izmaiņām trūkst, jo speciāli pētījumi par to nav veikti.

13 MELIORĀCIJA

Raiskuma pagasts atrodas Gaujas upes baseinā. Pagasta teritoriju kā regulētas valsts nozīmes ūdensnotekas šķērso: Lenčupe (Cēsniekupe).

Raiskuma pagastā pēc stāvokļa uz 2006. gada 1. janvāri nosusinātas 2406 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Nosusinātajās platībās ierīkotas šādas meliorācijas sistēmu būves un ierīces:

- regulētas upes, ierīkotas ūdensnotekas – 86 km;
- caurtekas - 61 gab.;
- liela diametra kolektori 30 cm - 4,6 km;
- drenu tīkls - 1398 km;
- drenu akas - 337 gab.;
- drenu iztekas - 725 gab.

Izbūvēto meliorācijas objektu saraksts

Tabula 11.

Nr. p.k.	Meliorācijas objekta nosaukums	Nosusināta platība ha	Izbūves gads
1.	Martēni 57821	194	1969/83.
2.	Grotes Gaižēni +SN	181,4	1972/89.
3.	Emerķi	242,1	1979/80/88.
4.	Viesturi	346,6	1982.
5.	Irbēni Birznieki 20245	80,6	1958/59.
6.	Rūjas Pļaviņas	189,6	1973/1974.
7.	Upmaļi	170,7	1977/1980.
8.	Pastnieki Vītoli	90,6	1968.
9.	Rīdeļi Dūkas	106,2	1971.
10.	Gaidēni Upītes	216,8	1971.
11.	Ķeči vairogi	170	1990/1992.
12.	Kantes	211	1975.
13.	Grīvas ferma	52,7	1965.
14.	Strīķskola	75	1991.
15.	Strīķi	12,4	1954.
16.	Dimdas	5	1957.
17.	Gaižēni – Brauskas	3,1	1954.
18.	Bērzkalni	2,4	1954.
19.	Katriņas + SN	34,3	1956/69/87.
20.	Liepas	21,5	1961.
	Kopā	2406	

Pēdējie apsekošanas dati rāda, ka pašlaik Raiskuma pagastā meliorācijas sistēmu tīkls un būves vairs nestrādā projektētajā režīmā 280 ha, t.i. 11,6 % no kopējās meliorētās platības. Ir nepieciešama meliorācijas sistēmu tīkla un būvju rekonstrukcija vai renovācija:

- valsts nozīmes ūdensnotekām - 4 km garumā;
- koplietošanas nozīmes ūdensnotekām - 7 km garumā;
- viensaimniecības nozīmes ūdensnotekām - 11 km garumā;
- drenu vadu tīklam - 163 km garumā.

14 INŽENIERINFRASTRUKTŪRA

Pagasta inženiertīkliem jānodrošina veselīga un mūsdienīga pagasta attīstības priekšnoteikumi, iedzīvotāju austi sanitāri- higiēniskais, sadzīves un dzīvojamās vides labiekārtojuma līmenis, enerģētikas un sakaru līdzekļu atbilstība iedzīvotāju prasību līmenim.

14.1 Ūdensapgāde

Likumā „Par zemes dzīlēm” pazemes ūdeņi ir pasludināti par valsts nozīmes derīgajiem izrakteņiem. Tādējādi liela uzmanība pievēršama pazemes ūdeņu resursiem, to ilgtspējīgai izmantošanai un aizsardzībai. Latvijā tradicionāli pazemes ūdeņi izmanto kā dzeramo ūdeņi un minerālūdeņi, kā arī rūpniecības un sadzīves vajadzībām. Raiskuma pagasta teritorijas ūdensapgādē 100% izmanto pazemes ūdeņus, kas tiek iegūti no Gaujas ūdens horizonta. Pazemes ūdeņiem izšķir divu veidu pazemes ūdensgūtnes tipus – no gruntsūdeņiem (akām un urbumiem līdz 20 m) un artēziskiem urbumiem (starpstāņu ūdeņiem dziļāk par 20 m). Pagasta apsaimniekošanā ir 6 artēziskie urbumi. Pagasta padomei pieder seši artēziskie urbumi un seši ūdenstorņi. Jaunākais veidots Raiskuma centrā 2005. gadā, sakarā ar avārijas situāciju, aizbrūkot akai.

Artēzisko urbumu raksturojums

Tabula 12.

N · P · k	Urbuma nosaukums	Urbšanas gads	Urbuma dziļums	Stāvoklis	Apsaimnie -kotājs	Identifi- kācijas Nr.	Aizsargjosla
1	“Vētras”	1968.	85 m	Slikts stāvoklis	Raiskuma pagasta pašvaldība	-	10m
2	“Kļavas”	1967.	90 m	Labs stāvoklis	Raiskuma pagasta pašvaldība	-	10m
3	“Kantes	1970.	132m	Apmierinošs stāvoklis	Raiskuma pagasta pašvaldība	16907	10m
4	“Kūdums”,	1970.	90 m	Apmierinošs stāvoklis	Raiskuma pagasta pašvaldība	P500524 -16906	10m
5	“Auciems”,	1982.	95m	Labs stāvoklis	Raiskuma pagasta pašvaldība	P500522 -16928	10m
6	“Raiskums”	2005.	90m	Labs stāvoklis	Raiskuma pagasta pašvaldība	P500084 6 - 21381	10m

Nemtā ūdens daudzums Raiskuma pagasta lielākajos ūdensapgādes objektos, tūkst.m³/gadā

(2005.gada Formas "Nr.2-Ūdens" UPDK 0632011 apkopojums)

Tabula 13.

Nosaukums	Kopā ņemtais no dabīgajie m ūdens avotiem	tai skaitā					
		ņemts svaigais ūdens					Lietus ūdeņi
		Kopā	Vietu skaits	t.sk. izmērīts	Virszemes	Pazemes	
Raiskuma pagasts	402.453	34.865	5	28.065		34.865	367.588

Ūdens izmantošana Raiskuma pagasta lielākajos ūdensapgādes objektos, tūkst.m³/gadā

(2005.gada Formas "Nr.2-Ūdens" UPDK 0632011 apkopojums)

Tabula 14..

Nosaukums	Kopā	tai skaitā		Ūdeņu zudumi
		ražošanas vajadzībām	komun., sadzīves vajadzībām	
Raiskuma pagasts	34.865		34.865	

Raiskuma pagastā ir 4 apdzīvotas vietas, kurās ir izbūvētas ūdens apgādes sistēmas. Raiskuma ciemā ūdens apgādes sistēma darbojas no 1966. gada. Ūdens sistēma nav pieslēgta pusei no ciemā esošajām mājām. Raiskuma ciemā pie ūdensapgādes sistēmas ir pieslēgti 100 iedzīvotāji. Iespējams pieslēgt vēl 130 ūdens sistēmas lietotājus – 4 daudzdzīvokļu mājas un 5 individuālās mājas. Kopējais ūdensvada garums 3565 metri. Nepieciešams izbūvēt 5200 metrus ūdensapgādes sistēmas. Pašreiz ūdensvada bojājumi 8-10 reizes gadā. Ūdens patēriņš 30 m³/dnn.

Kūduma ciemā ūdensapgādes sistēma darbojas no 1970. gada. Ciemā ūdensvadu lieto 85 cilvēki. Patēriņš 15 m³/dnn. Ūdensvada garums 1500 metri. Iesējams pieslēgt vēl 40 iedzīvotājus. Jaunais ūdensapgādes sistēmas garums plānots 3000 metri. Ūdensvada bojājumi 3-4 reizes gadā.

Veicot teritorijas attīstības plānošanu liela uzmanība jāpievērš ūdensapgādes risinājumam attiecīgajā administratīvajā teritorijā. Neizmantoji un neapsaimniekoti ūdens apgādes urbūmi ir viens no potenciāli visbīstamākajiem pazemes ūdens piesārņošanas avotiem. Izlemjot turpmāko katra konkrētā ūdensapgādes urbūma apsaimniekošanas kārtību, jāņem vērā:

- urbūma turpmākās izmantošanas perspektīva;
- urbūma tehniskais stāvoklis;
- urbūma atveres un stingra režīma aizsargjoslas sanitārais stāvoklis.

Nemot vērā to, ka Civillikumā un likumā “Par zemes dzīlēm” noteikts – pazemes ūdens pieder zemes īpašniekam, galīgo lēmumu par ūdens ieguves turpmāko

PASKAIDROJUMA RAKSTS

perspektīvu un tātad arī urbumu likvidāciju, jāpieņem zemes īpašniekam, kura zemes gabalā ūdens apgādes urbums atrodas.

14.2 Kanalizācija

Kanalizācijas vada garums ir 4,5 km. Attīrītie notekūdeņi tiek novadīti Gaujas baseina ūdenskrātuvēs. Notekūdeņu iekārtām nepieciešama rekonstrukcija.

Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu dūņas tiek izmantotas augsnes mēslošanā un teritorijas labiekārtošanā ievērojot normatīvos aktus, kas attiecas uz vides aizsardzību.

Individuālo māju fekālo ūdens savākšanu veic no individuāli izmeļamām akām SIA "Vinda" saskaņā ar individuāli slēgtiem līgumiem.

Raiskuma pagasta notekūdeņu attīrīšanas iekārtas

Tabula 15.

N.p.k.	Notekūdeņu iekārtas atrašanās vieta	Attīrīšanas veids	Stāvoklis
1.	„Strautiņi”	Bioloģiska	Strādā
2.	Auciems	Bioloģiska	Daļēji strādā
3.	Raiskums	Mehāniska	Daļēji strādā
4.	Raiskuma sanatorijas internātskola	Mehāniska	Daļēji strādā
5.	Raiskuma san, int. Skola 2 mājas	Mehāniska	Strādā slikti

Ūdens novadīšana Raiskuma pagasta virszemes ūdens objektos, tūkst.m³/gadā (2005.gada Formas "Nr.2-Ūdens" UPDK 0632011 apkopojums)

Tabula 16.

Nosaukums	Novadīšanas vietu skaits (izplūdes)	Kopā novadītie notekūdeņi	tai skaitā		
			Ar att. norm. tīri	Ar att. norm. netīri	Bez att. norm. netīri
Raiskuma pagasts	5	1125.373	1120.673	4.700	

Raiskuma pagasta mehānisko attīrīšanas iekārtu raksturojums, tūkst.m³/gadā (2005.gada Formas "Nr.2-Ūdens" UPDK 0632011 apkopojums)

Tabula 17.

Nosaukums	Skaits	Jauda (tūkst.m ³ /dnn)	Notekūdeņu daudzums	Attīrīšanas pakāpe	
				Pirmējā attīrīšana	Otrējā attīrīšana
Raiskuma pagasts	3	0.115	13.590	13.590	

Raiskuma pagasta bioloģisko attīrīšanas iekārtu raksturojums, tūkst.m³/gadā (2005.gada Formas "Nr.2-Ūdens" UPDK 0632011 apkopojums)

Tabula 18.

Nosaukums	Skaits	Jauda (tūkst.m ³ /dnn)	Notekūdeņu daudzums	Attīrīšanas pakāpe	
				Otrējā attīrīšana	Biogēnā redukcija
Raiskuma	2	12.100	1111.783	10.833	1100.950

pagasts					
---------	--	--	--	--	--

14.3 Siltumapgāde

Pagastā nav datu apkopojumu par piesārņojuma daudzumiem no individuālo māju apkures, lauksaimnieciskās darbības, minerālmēslu un pesticīdu lietošanas autotransporta un citiem piesārņojošo objektu radītām emisijām, tomēr vispārējie dati par Cēsu rajonu norāda, ka 75,9% no kopējā izmešu daudzuma rada katlu mājas.

Raiskuma pagasta katlu mājas

Tabula 19.

N.p. k.	Katlu māja	Atrašanās vieta	Katla tips	Skaits	Jauda
1.	K/S Celtnieks	„Skujēni”	KB-300M	1	0,43
2.	K/S Celtnieks	„Vētras”	KB-300M	1	0,43
3.	Raiskuma sanatorijas internātskola	Raiskuma pagasts	Universal 5 Universal 6	2	0,392 0,630
4.	Raiskuma pagasta padome	Alejas 2a, Auciems	AK500 AK200	2	0,71 0,29

14.4 Elektroapgāde

Pagastu šķērso viena 330 kV elektrolīnija. Energoapgādi Raiskuma pagastā tāpat kā visā Cēsu rajonā apkalpo Ziemeļu elektriskie tīkli (ZET).

14.5 Atkritumu apsaimniekošana

2003. gada vidū rajonā tika slēgtas visas sadzīves atkritumu izgāztuves. Līdz ar SIA „Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācijas” (ZAAO) izveidošanu pagastam ar šo organizāciju ir noslēgts līgums par atkritumu apsaimniekošanu. No privātmājām atkritumu savākšana notiek ar konteineru palīdzību, slēdzot līgumu ar apsaimniekotāju individuāli. Viens no lielākajiem atkritumu radītājiem ir Raiskuma sanatorijas internātpamatskola, kas nodeva 2005. gadā nodeva 15.3800t nešķirotu sadzīves atkritumu.

Cietie sadzīves atkritumi tiek nogādāti uz atkritumu poligonu „Daibe”.

Pagastā netiek reģistrēti dzīvnieki un kritušo dzīvnieku apglabāšana notiek iedzīvotājiem individuāli vienojoties ar firmām, kas sniedz attiecīgos pakalpojumus.

14.6 Sakaru komunikācijas

Analogās telefonu līnijas ir pieejamas visās apdzīvotās vietās. Taču tās ir grūti izmantot datu pārraidei, jo tās nespēj nodrošināt datu pārraidi pietiekamā ātrumā un kvalitātē. Pagastā darbojas telefona tīkli - LMT GSM, Tele 2 GSM.

14.7 Transports un celi

Transports ir viens no plānojuma struktūras pamatelementiem, kas veido telpisko vidi un sakaru iespējas, nodrošina teritorijas pastāvēšanu un attīstību.

Raiskuma pagasta ceļu kopgarums ir 106,4 km, t.s.ar melno segumu- 9,6 km, ielas -3,6 km, ar grants segumu -91,9 km. Valsts 1. un 2. šķiras ceļu kopgarums pagastā ir 68,1 km.

Valsts nozīmes autoceļš :

Inčukalna –Valmiera (A3)- 23,8 km;

1. kategorijas autoceļš:

Umurga- Cēsis (P14)-27,3 km;

2. kategorijas autoceļi:

Ķokēni- Ķiene;

Stalbe- Jāņukalns(14,9 km);

Raiskuma pagastā plānota uzņēmuma ceļa ar nosaukumu “ Leņču ceļš”(kopgarumā 1,5 km) būvniecība.

14.8 Sabiedriskais transports

Lielāko daļu maršrutu apkalpo AS „CATA”. Ir arī maršruti, kuros sabiedriskais transports kursē 1-3 reizes nedēļā vasaras periodā un darba dienās skolas laikā, kas saistīts ar skolēnu pārvadāšanu. Šos pārvadājumus galvenokārt nodrošina pašvaldība.

15 KAPSĒTAS UN RELIĢIJA

Raiskuma pagastā nav baznīcas. Iedzīvotāji dievkalpojumus apmeklē Cēsīs. Raiskuma pagastā atrodas šādas kapsētas:

Tabula 20.

N.p.k.	Kapsētas nosaukums	Sakoptība	Ūdens ieguves iespējas
1.	Unguru kapi	Laba, bet trūkst vietas jauniem apbedījumiem	Ir aka, bet vasaras periodā trūkst ūdens
2.	Leņču kapi	Laba	Upe
3.	Strīķu kapi	Laba	Ir aka, bet vasaras periodā trūkst ūdens
4.	Raiskuma kapi	Laba	Nav ūdens

KULTŪRAS UN DABAS MANTOJUMS

16 KULTŪRAS PIEMINEKĻI - OBJEKTI

Raiskuma pagastā atrodas 44 kultūras pieminekļi - objekti, no kuriem 35 ir valsts nozīmes, bet 9 vietējas nozīmes (skat. Tabulu 21.) Nozīmīgākais un apmeklētākais ir Ungurmuižas komplekss. Raiskuma pagastā teritorijā atrodas kultūrvēsturiski nozīmīgs objekts – Upeskroga viduslaiku kapsēta, kuru drīzumā plānots iekļaut Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā. Upeskroga viduslaiku kapsēta, Raiskuma muiža, Strīķu muiža, Leņču muiža un Auciema muiža ir kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti pagasta teritorijā.

Tabula 21.

Nr. p.k.	Valsts aizs. Nr.	Pieminekļa vērtības grupa	Pieminekļa veids	Pieminekļa nosaukums	Pieminekļa atrašanās vieta
1.	506.	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Auciema viduslaiku kapsēta	Cēsu raj., Raiskuma pag., Auciema centrā, Cēsu - Limbažu šosejas kreisajā pusē

PASKAIDROJUMA RAKSTS

2.	507.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Avotiņu senkapi	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Avotiņiem
3.	508.	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Baķu viduslaiku kapsēta	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Baķiem
4.	509.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Zeltiņu senkapi (Vējakroga senkapi)	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie bij. Zeltiņiem, tag. Kalnsētām
5.	510.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Cēsnieku senkapi (Kuplais kalniņš)	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Cēsniekiem
6.	511.	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Dimdu viduslaiku kapsēta	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Dimdām
				(Vecais kapsētas tīrums)	
7.	512.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Dumpju senkapi	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Dumpjiem
8.	514.	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Gailoņu viduslaiku kapsēta (Ozolkalniņš)	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Gailonēm
9.	515.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Gribžu senkapi	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Gribžām
10.	516.	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Jaunmežciema viduslaiku kapsēta	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Jaunmežciema grantsbedrēm
11.	517.	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Rūju viduslaiku kapsēta (Lielais kalns)	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Jaunrūjām
12.	518.	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Teņņu viduslaiku kapsēta (Turku kapi)	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Jaunteņņiem
13.	519.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Kvēpenes pilskalns	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Kvēpeniem
14.	520.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Laiviņu senkapi	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Laiviņiem
15.	521.	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Rideļu senkapi I (Miroņu kalniņš),II	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Rideļiem
16.	522.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Ureles pilskalns (Baznīcas kalns)	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Rozēm
17.	523.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Strīķupītes senkapi	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Strīķupītes ietekas Gaujā
18.	524.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Zaļkalnu senkapi	Cēsu raj., Raiskuma pag., pie Zaļkalniem
19.	6259.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Raiskuma pagastnama, pagastskolas saimniecības ēku apbūve ar parku	Cēsu raj., Raiskuma pag., Raiskumā
20.	525.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Bundes senkapi (Krievu, Zviedru kapi)	Cēsu raj., Raiskuma pag., starp Bundēm un Mežciemiem
21.	526.	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Sveķu Sila senkapi	Cēsu raj., Raiskuma pag., Sveķu silā
22.	6260.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Ungurmuižas apbūve ar parku	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā

RAISKUMA PAGASTA TERITORIJAS PLĀNOJUMS

PASKAIDROJUMA RAKSTS

23.	6261.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Muižnieka dzīvojamā ēka	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
24.	6262.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Dzīvojamā ēka	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
25.	6263.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Tējas namiņš	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
26.	6264.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Stallis - vāgūzis	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
27.	6265.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Pagrabs	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
28.	6266.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Klēts	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
29.	6267.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Kūts	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
30.	6268.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Krogs	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
31.	6269.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Alus brūzis	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
32.	6270.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Dzirnavu māja	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
33.	6271.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Kapliča	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
34.	6272.	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Parks	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižā
35.	3140.	Valsts nozīmes	Māksla	Durvju vērtnes - vārti	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižas kapličā
36.	3141.	Valsts nozīmes	Māksla	Kapa piemineklis H.J.Kampenhausenai	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižas kapličā
37.	3142.	Valsts nozīmes	Māksla	Kapa piemineklis S.Kampenhausenai	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižas kapličā
38.	3143.	Valsts nozīmes	Māksla	Durvju komplekts	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižas muižnieka dzīv. ēkā
39.	3144.	Valsts nozīmes	Māksla	Durvju vērtnes	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižas muižnieka dzīv. ēkā
40.	3145.	Valsts nozīmes	Māksla	Interjera dekoratīvā apdare, griestu veidojums	Cēsu raj., Raiskuma pag.,
41.	3146.	Valsts nozīmes	Māksla	Kāpnes	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižas muižnieka dzīv. ēkā
42.	3147.	Valsts nozīmes	Māksla	Krāsns	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižas muižnieka dzīv. ēkā
43.	3148.	Valsts nozīmes	Māksla	Krāsns	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižas muižnieka dzīv. ēkā
44.	3149.	Valsts nozīmes	Māksla	Sienu un griestu gleznojumi	Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuižas muižnieka dzīv. ēkā

Auciema viduslaiku kapsēta:

Livonijas laika kapsētas ir dažādā stāvoklī. Vecās kapsētas jeb Zviedru kapu prāvākā daļa ar kapu plāksni un akmeni tagad vairs netiek postīta, kaut gan tās senākā daļa, bijusi apstrādāta. (MKPZPP arhīvs Inv. Nr. p. 8731).

9. attēls

Avotiņu senkapi:

Mājas “Avotiņi” 20m. Uzkalniņš labi saglabājies, atrodas ganībās, postīts netiek ~ 20m x 20m, 1,5 m augsts. Ar priedēm apaudzis, akmens riņķis.

Zeltiņu senkapi (Vēja kroga senkapi):

Klajā, līdzenā laukā starp mājām, krūmiem apauguši pudurīši Zeltiņu – tagad “Kalna sētas” un Jaunzemji par “Liepiņām”. Uzkalniņi, krūmi – tagad apstrādājama lauka vidū. Apsekoti 90-tajos gados. (MKPZPP arhīvs Inv. Nr. p.36.002).

10. attēls

Cēsnieku senkapi:

Kokiem apaudzis apmēram 1m augsts uzkalniņš. Tīruma vidū pie “Cēsnieku” mājām. 1- 4 gs. Kapu uzkalniņš ar akmens krāvumu(MKPZPP arhīvs Inv. Nr. p.40.462-3 I).

11. attēls

12. attēls

Dimdu viduslaiku kapsēta:

Tika noskaidrota un fiksēta Raiskuma c.p. “Dimdu” Vecās kapsētas jeb “ Vecās baznīcas” atrašanās vieta. Pieminēkli apstrādā; to uzarot atrasti cilvēku galvaskausi. (MKPZPP arhīvs Inv. Nr. p.8732)

Gailoņu viduslaiku kapsēta (Ozolkalniņš):

Gar ozolkalna DA pakāji ved “Gailoņu” mājas. Kalniņā konusveidīgajā virsmā izdevās saskatīt vismaz 4 zemē iegrimušu kapakmeņu virsotnes. Te atrasti arī kauli. ZR gals ap 30m x 30m lielā platībā norakts (norok smilti). (MKPZPP arhīvs 36.014/9974-3)

Gribžu senkapi:

1945. gadā šajā vietā uzarts akmens cirvītis. Tuvumā uzartas ugunscura vietas. 1947. gadā uzarts dzirnakmens. Lauks tiek arts. (MKPZPP arhīvs Inv. Nr. p. 7124)

13. attēls

Jaunmežciema viduslaiku kapsēta:

14. attēls

Rūju viduslaiku kapsēta (Lielais kalns):

“Lielais kalns atrodas ap 100m no Straupes-Cēsis ceļa - tā kreisajā pusē un ap 150m no DA no “Jaunrūju” mājām. Vieta apkārtnē izdalāma – kokiem un krūmiem apaudzis savrups, iegarens paugurs. Tā izmēri 140m garš, ap 80m plats un ap 3m augsts. Paugura virsma nelīdzena, sarakts bedrēm. Pauguram pa vidu šķērso izrakta ap 2m plata un 8m gara, 1m dziļa tranšeja, kurā atsedzās gaiši dzeltena smiltis. Kalna R daļā vēl saskatāmas L. Ostupes konstatētās postījumu vietas. Citādi kalna D daļa, kas ir nedaudz augstāka, atšķirībā no citām paugura daļām ir vēl labi saglabājusies. Šai daļā atrastas L. Ostupes 1929. gada 1. jūlija ziņojumā minētas senlietas un kauli. Senkapi netiek apstrādāti. (MKPZPP arhīvs 32.859/8454-4I)

Tenņu viduslaiku kapsēta (Turku kapi):

Teritorija atrodas pie “Jaunteņņu” mājām. Spriežot pēc senāk un arī apzināšanas laikā iegūtajām ziņām, palielā uzkalna R puses paaugstinājumā varētu būt vēsturisko laiku kapsēta. Tās teritorija apaugusi ar kokiem un netiek apstrādāta. (MKPZPP arhīvs Inv. Nr. p.8550)

15. attēls

Kvēpenes pilskalns:

Atrodas 6 km uz DR no Cēsīm, 5 km uz D no Raiskuma pagasta centra, Gaujas labajā krastā, ap 200m uz A no Kvēpeņu mājām. Kvēpene bijusi Rīgas bīskapa vai ordeņa vasaļa pils. Senā mūra celtne uzbūvēta latgaļu pilskalnā, kas atradies bīskapam piederošajā teritorijā Gaujas labajā krastā. Kvēpenes pilskalnā pie Gaujas tikušas lokalizētas divas Indriķa hronikā 13. gs. Sākumā minētas latgaļu pils. Senākais un populārākais uzskats, ka Kvēpenē atradusies latgaļu vecākā – tai laikā ordeņa sabiedrotā Rūsiņa pils Satekle jeb Sotekle. Pastāv versija, ka šeit atradusies arī Metimmes pils. Nocietinātu mūra namu Kvēpenē varēja celt 13.gs. Sākumā gan Rūsiņš kā ordeņa sabiedrotais, gan arī Idumejas soģis Vladimirs.

Pils vietai izvēlēts 150m garš zemesrags, kas veidojies starp divām gravām Gaujas senkrasta malā. R pusē zemesrags pārrakts ar diviem grāvjiem. Plakumam tuvākais grāvis ir ap 20 m plats, bet tālākais- daudz šaurāks un seklāks. No grāvjiem izraktā zeme izlietota divu ap 9m augstu uzbērumu veidošanai. Lielākais no tiem atrodas kalna plakuma R galā, mazākais – starp abiem grāvjiem. Galvenajam uzbērumam iekšmalā, t.i., kalna plakuma pusē, pieslēdzas neliela mūra būve. Tā celta no apaļiem laukakmeņiem, saistītiem ar kaļķu javu. Šī mūra ēka varētu būt neliela divu vai vairāku stāvu torņveida celtne, kas kalpojusi par pils aizstāvju pēdējo patvērumu vietu.

1927. gadā pilskalna plānu uzmērojusi E. Brastiņa vadītā ekspedīcija un 2002. gadā pilsvieta tika vēlreiz apsekota un uzmērīta mūra celtne.(MKPZPP arhīvs Inv. Nr. p.23434-3 I)

Ridēļu senkapi I (Mironu kalniņš):

“Mironu kalniņu” parādīja “Ridēļu” māju saimniece Emīlija Cilinska (dzīvo no 1929. gada). Saimniece stāstīja, ka kādreiz zviedru kara laikā “kur krituši, tur aprakuši”. Tā radies uzkalniņš. Pirms kara kolhozs kalniņā esot ņēmis granti – tā, ka kauli vien pa virsu ir nākuši. Teritorija ir ļoti postīta rokot bedres – uzkalniņa vidū

liela bedre, kas to pārdala uz pusēm, bedres redz arī citur. Pa uzkalniņu var redzēt atsevišķus zemē iekritušus laukakmeņus. (MKPZPP arhīvs 32.850/8463 1988. gads).

16. attēls

Ureles pilskalns (Baznīcas kalns):

Ureles pilskalns, tautā saukts arī par Baznīcas kalnu, atrodas Rustēga jeb Ungura ezera ziemeļu pusē. Tas pieminēts arī Livonijas Indriķa hronikā.

Zalkalnu senkapi:

Vietējie šos senkapus sauc par “poļu kara kapiem”, “zviedru kapiem”. Šajā teritorijā agrāk ir bijis žogs no akmeņiem. Teritorijā atrodas priežu audzīte. Senkapi ir postīti. Kokstruktūras vairs nav redzamas. Kapenes atrodas Rustēga ezera krastā. Senkapi – apmēram 80m x 20m joslā garens paugurs klāts ar akmeņiem.(MKPZPP arhīvs 32.834/8479-3).

Bundes senkapi (Krievu, Zviedru kapi):

Senlietas - dzelzs ieroči, šķēpi, zobeni un cirvīši atrasti divdesmit gadus atpakaļ mežā netālu no Cēsu – Valmiera lielceļa pie Mežciemu mājām. Lietas atrastas bija mežu cērtot, kas tolaik aizvestas uz Rīgu un pēc 1908. gada neviens šajā vietā vairs nav racis(Noraksts 27.03.79.). (MKPZPP arhīvs Inv. Nr. p.36.008 9968-15)

17. attēls

Sveku Sila senkapi:

Atrodas pie Līdumnieku mājām Sveķupītes kreisajā krastā. Senkapi izveidojušies trīs ceļu krustojumā. Trīsstūra laukums ~ 60 m x 50m kokiem apaugusi teritorija. (MKPZPP arhīvs Inv. Nr. p.9048-1).

Raiskuma pagastā ir liela kultūrvēsturisko pieminekļu bagātība, diemžēl liela daļa no tiem, īpaši arhitektūras pieminekļi, atrodas kritiskā stāvoklī un tiem nepieciešama restaurācija.

Ungurmuiža:

Nozīmīgākais Raiskuma pagasta kultūrvēsturiskais mantojums ir Ungurmuižas komplekss. Valsts nozīmes arhitektūras piemineklim *Ungurmuižas apbūve ar parku* (Valsts aizs. Nr. 6260) noteikta aizsargjola atbilstoši Aizsargjoslu likuma 8. pantam – aizsardzības zona lauku teritorijās Ne mazāka kā 500m. Ungurmuiža ir ievērojama ar to, ka tā ir vienīgā saglabājusies 18. gs. pirmās puses koka muižas kungu māja Latvijā. 19.gs.2.p. saimnieciskā funkcija pakāpeniski tika pārvietota ārpus muižas centra pie dzirnavu dīķa, kur uzbūvēja jaunus staļļus, kūtis, riju, kalpu mājas. Nevajadzīgās ēkas pie pagalma nojauca, veidojot plašus skatu punktus uz apkārtējo ainavu.

Bijušie īpašnieki: Virsbīskapa Johana fon Vallenrodes 1399.gada lēņa dokumentā minēts, ka 19 Ureles muižas ciemi ietilpst Rozulas pils īpašumā. 1451.g. vēlākās Ungurmuižas zemes pārdeva Kerstenam fon Rozenam, un kopš šī brīža muiža sāka eksistēt kā patstāvīga saimnieciska vienība. 1463.g. Ungurmuižu nopirka Bartolds Rostjerve, un, viņa laulību ceļā, muižu saņēma fon Ungernu ģimene, kurai tā palika līdz 17.gs. vidum. Fon Ungernu ģimene deva muižai nosaukumu Ungurmuiža. 1728.g. no ģenerāļa L.N. fon Hallarda muižu nopirka ģenerālleitnants landrāts Baltazars fon Kampenhauzens, kura pēcnācējiem Ungurmuiža un Kūduma muiža piederēja visu to turpmāko pastāvēšanas laiku līdz pat 1939.gadam.

Muižnieka dzīvojamā ēka:

Datēta ar 1732. g. Un 18. gs. 50. gadiem. Vecākungu māja ansamblī bijusi jau 1728. gadā, kad muižu iegādājies B. Fon Kampenhauzens. Jauna ēka celta 1730 – 1732. gadam, bet plānojuma specifikācija dota 1762. gadā, kad notika remontdarbi un rekonstrukcijas. Vēlākās ēkas pārbūves veiktas pēc 1843. gada. Kungu mājas pievilcības fenomens ir tās arhitektūras savrupība, zināma atrautības no konteksta, jo šodien ēkai Latvijā nav atrodams analogs. Plāna ģeometriskais princips ir četrstūris ar manu attiecībām 1:2, arī stāva un jumta proporcijas tuvas attiecībai 1:2. Meistarīgi izmantoti arhitekta profesionālie paņēmieni, kas rada harmonisku elementu mijiedarbību – elementu savstarpējās proporcijas, logu ritma kārtojums, frontona jumta slīpums, pilastru pārojumsgalvenajā fasādē. Kā aktīvs fasāžu elements darbojas logu aizvirtņi. Fasāžu arhitektūrā būtiska nozīme arī krāsai, jo koloristika vienmēr bijusi kontrastaina – gaiši dekoratīvie elementi uz izcelti tumšāka fona. Līdz pat 19. gs. Pirmajai pusei kā pamattonis dominēja okers, uz kura izcēlās baltas vai pelēcīgas detaļas, bet visam pāri – sarkans jumts. Ēkai nav baroka laika “vizītkartes”- portāla. Ieejas galvenais dekoratīvais elements ir ieejas durvis.

18. attēls

Ungurmuižas kungu mājas ārdurvis ir vecākās šāda tipa durvis Latvijā.

19. attēls

Ēka būvēta no priedes koka, izņemot kāpnes, uz kurām redzams gada skaitlis – 1751. Celtne veidota ar rūpību līdz pēdējam sīkumam. Ēka precīzi orientēta pret debess pusēm un visās telpās dienas gaitā iespīd saules gaisma. Pamat plāns attiecībā 1:2. Ēkas vidū – manteļskurstenis. Jumts sākotnēji klāts ar sarkanajiem dakstiņiem, ko

20. attēls

21. attēls

PASKAIDROJUMA RAKSTS

vēlāk nomainīja ar pelēkiem šķindeļiem, jo nebija zināms, vai jumts izturēs jauno dakstiņu segumu. Plānojums vairāk kārt mainīts, salīdzinot ar telpu aprakstu 1762. gadā. Pirmajā un mansarda stāvā dzīvojamās un saimniecības telpas, zem ēkas daļas izbūvētas 4 pagraba telpas. 1950. gadu rekonstrukcijā skolas vajadzībām plānojums tika pārveidots. Ungurmuižas kungu mājas arhitektūra analogiski tuva Trikātas kungu mājai. Abās mājas pusēs centrā- greznas divviru durvis, bet vērtīgākais rotājums interjeros – greznas ozolkoka kāpnes ar platām margām. Caur ēkas durvīm un abiem logiem paveras skats uz dārzu ar Tējas namiņu, tā radot Ungurmuižai raksturīgās izjūtas – dabas un arhitektūras vienotības klātbūtni. 2003. gadā kungu mājas restaurācija daļēji pabeigta, tajā izvietots muzejs.

Kungu māja būvēta koka konstrukcijās baroka stilā. Sākotnēji tās interjeru apdare bija vienkārša un atturīga. Laikā no 1750.-62.g. ēkā strādāja Limbažu krāsotāju meistars G.D.Hinšs, radīdams plašākos un krāšņākos baroka laika sienu un griestu gleznojumus, kas zināmi Vidzemē.

22.attēls

Kungu mājā joprojām turpinās restaurācija, bet telpas apmeklētājiem ir pieejamas. Otrpus Ungurmuižas kungu mājai jau 1733.g. sāka veidot barokāla regulāra plānojuma “liepu dārzu”, par kura autoru uzskatāms dārznieks Heisels. Aiz centrālās muižas pagalma 18.gs.b./19.gs.sāk. izveidoja ainavu parku ar dīķu sistēmu un vairākiem desmitiem dižozolu. Līdz 18.gs.sāk. Ungurmuižas ēkas bija novietotas ap taisnstūra pagalmu. 1731.g. sāka veidot jaunu apbūves ansambli ap pagalmu, kura dominante ir 1732.g. pabeigtā kungu māja. Tai pretī, pagalma otrā pusē, 1738.g. būvētā klēts un ap 1750.g. celtais stallis, kas nodega 1880. g.

Klēts:

Datēta ar 18. gs. Viena no vecākām muižas ansambļa celtnēm, kas saglabājusies no vecā plānojuma, tā būvēta 1738. - 1740. gados. Sākotnēji kopā ar stalli, kas nodedzis zibens spēriena rezultātā, veidojusi simetrisku celtnu pāri abpus iebraucamiem vārtiem. 1772. gada dokumentos minēts, ka klētij bijis lubu jumts. Tiek

23. attēls

saukta arī par “vecu” klēti jeb graudu klēti. Galvenajā fasādē pret reprezentācijas pagalmu – galerija ar apaļām koka kolonnām un greznām, vērša asinīm krāsotām durvīm, uz kurām ar baltu veidots vienkāršs, liels raksts. Klēts bija īpaši skaists elements apkārtējā ainavā. 2007. gadā celtne lielā mērā saglabājusi sākotnējo izskatu, ieskaitot skujiņas veida durvis ar sarkano krāsojumu. Tā netiek saimnieciski izmantota, vietām ir bojājumi koka gulbūves konstrukcijā.

Tējas namiņš:

Datēts ar 18. gs. Nosaukums “Tējas namiņš” parādījies tikai 20. gs. 2. pusē, bet dzimtas dokumentos no būvniecības sākuma 18. gs. Vidū ir cits nosaukums – Lusthaus, un tas izvietots dārzā. Plānā kvadrāts, paaugstināts 1. stāvs, 2. stāvs ar logiem un barokāls jumts ar sudraba lodi smailē. 1882. gadā tajā tika veikta pārbūve, un līdz ar to sienas ieguvušas līmenisku dēļu apšuvumu un likvidēti pirmā stāva pilastri. Divi grenadieru gleznojumi fasādē tika naivā veidā izpildīti pilnīgi no jauna,

24. attēls

bet durvis aizsegtas ar jaunu dēļu plakni, uz kuras primitīvs sākotnējā gleznojuma atkārtojums.

Jau kopijas tapšanas laikā oriģināls bijis stipri bojāts. 1917. g. Krievu karaspēka uzturēšanās laikā Ungurmuižā pazudusi sudrabetā lode smailis vainagojumā, zudis arī vēja rādītājs. Sienas gleznojums zudis (nozagts) 1973. gadā

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1977. gadā – Tējas namiņa atjaunošanas svētki. Tējas namiņa apgleznotajā sienā kā spogulī redzama dzīvžogu ieskaustā dzīvojamā māja. Virs gleznojuma – pusloka formas logaila, abās pusēs tai un arī centrā eņģeļu galviņu gleznojumi. Vasarā skatu vēl skaistāku padarījušas no siltumnīcas starp liepām izvietotas palmas. Visa norobežotā telpa veidoja gludu, aizmugurē paaugstināti četrstūrī, tā saucamo liepu četrstūrī. 2003. gadā Tējas namiņš daļēji atjaunots, restaurācijas darbi turpinās.

Kūts:

Datēta ar 18. gs. Pie dīķa atradusies lopu kūts ar uzbrauktuvi tilta veidā pāri ceļam. Jau 1970. gados kūts bijusi drupās. Sākotnējais veidols – laukakmeņu mūris ar trīs guļbūves vainagiem, sarkanu ķieģeļu apmūrējums ap logu un durvju ailēm.

Krogs:

Datēts ar 18. gs. beigām. Atrodas pie agrākā pasta ceļa, tika saukts arī par “mazo krogu”. Pie kroga sākās 1,5 km gara aleja uz Ungurmuižu. Krogs savulaik labi iekārtots un uzturēts, tas tomēr zaudēja nozīmi līdz ar dzelzceļa darbības uzsākšanu. Krogs, tagad jau pārbūvēts, joprojām atrodas vietā, kur no Cēsu - Straupes lielceļa atzarojas ceļš uz Ungurmuižu. 19. gs. Otrajā pusē, pagarinot jumta pārlaidumu, izveidota nojume kroga galā, ko balstīja stabi.

Tā nav saglabājusies. 2003. gadā krogs rekonstruēts, ēkas apjoms un raksturs daļēji saglabāts, uzlikts kārniņu jumts, tiek ierīkots viesu nams.

Dzīvojamā ēka (Vecā skola):

Datēta ar 18. gadsimtu. Izvietota perpendikulāri kungu mājai. Ap 1910. tajā veiktas pārbūves, un ēkas izskats mainījies. Izveidots dēļu apšuvums, jauni logi, likvidēts kārniņu jumta segums. Pārbūves veiktas arī 1949. gadā. Vecā skola redzama 1883. gada zemju robežu plānā. Pašlaik tā ir vienkārša koka ēka ar dēļu apšuvumu un atturīgu dekoru, divslīpu jumtu ar nošļūptiem galiem, ar jumta izbūvēm uz dīķa pusi. 2003. gadā tiek izmantota kā dzīvokļi.

Stallis – vāgūzis:

Datēts ar 19. gadsimtu. Jaunais stallis celts 19. gs. Pēdējā ceturksnī, kad nodegusi vecā koka staļļa ēka blakus senajai iebrauktuves vietai. Pēc vecā, klētij analogiskā staļļa nodegšanas jauno stalli uzbūvēja nogāzē – gan braucamiem, gan darba zirgiem. Ēka attālināta no dzīvojamās mājas, tomēr ātri sasniedzama. Tā bija gareniski stiepta koka būve ar dubultverandu centrā. Ēkas aizmugurē staļļmeistara un kučiera dzīvokļi. Priekšelpā vieta darba zirgiem, tālāk izbraucamiem un jājamzirgiem. Tālāk ratnīca. 2003. gadā stallis rekonstruēts un tā vizuālais izskats ievērojami pārveidots, saglabājot apjomu uz laukakmens mūra pamatiem.

Pielietots sarkano ķieģeļu apšuvums, izveidotas jaunas logailes, šīfera jumts. Ēkas raksturs mainījies, tās senākais veidols uztverams vairs tikai skatā no upes puses.

Pagrabs:

Datēts ar 18. gadsimtu. Celtnes augšdaļa izmantota kā klēts, tā atradusies blakus Vecās skolas gala fasādei.

Ledus pagrabs daļēji iebūvēts nogāzē. Saglabājusies pagraba mūra daļa, kas iebūvēta zemē, bet koka konstrukcijās veidotā virszemes (klēts) daļa zudusi.

Alus brūzis:

Datēts ar 18. gadsimtu. Alus brūzis iekļāvies muižas saimniecības ēku vienotā grupā pie dīķa kopā ar kūti un dzirnavām. Būvniecības laiks, domājams, 19. gs. Vidus. Vēlāk tas pārbūvēts par divstāvu ēku – pienotavu ar kalpotāju dzīvokļiem otrajā stāvā.

Dzirnavu māja:

Datēta ar 18. gadsimtu. Senāk ūdensdzirnavas bijušas zema mūra celtnē, to izvietojums redzams 1883. gada Ungurmuižas zemju robežu plānā. 1970. gados dzirnavas vēl saglabājušās. Padziļinot dzirnavu dīķi blakus dzirnavām, iespējams, tika uzbērtā stāva nogāze jeb tā sauktais ar bastions liepu dārzu.

Kapliča:

Datēta ar 1760. gadu. Aiz ainavu parka 1758.-60.g. uzcēla kapliču fon Kampenhauzenu dzimtai. Kvadrātiska ēka, skaisto barokālo jumtu vainago smilšu pulkstenis. Plato ieejas portālu noslēdz kalti režģoti vārti. Skats no šejienes uz muižas dzīvojamo māju veidots kā pēdējais dzimtas mirušo skats uz savu dzīves vietu. 2003. gadā kapliča atjaunota, daļēji koptas skatu perspektīves uz kunga māju un aleju parka virzienā.

25. attēls

Kapa piemineklis H. J. Kampenhauzenai:

Datēts 18. gs. 70. gadi. Kapa piemineklis atrodas pie kapličas sienas pretī durvīm. Novietots uz gluda cokola. Virs tā niša, ko no abām pusēm ietver kā pilastrī novietoti vertikāli, konsolveidīgi nišu noslēdzošās dzegas balsti. Tos no priekšpusē norobežo reljefas maliņas, starp kurām gluda josla, galos – akanta lapas, augšgalā – volūtveida savijums. Zem nišas starp “konsolēm” - simetriska kompozīcija cilnī. Centrālais motīvs zudis, no tā uz sāniem simetriski iet šaura drapērija. Nišu noslēdz plata profilēta dzega, galos (virs “konsolēm”) krepēta. Dzegas priekšpusē centrā cilnī veidots alianses ģerbonis (no labās) fon Štēlbornu un fon kampenhauzenu ģērboņi. No šīs centrālās daļas uz abiem sāniem iet lauru vītne, kas izbeidzas uz dzegas krepējuma. Virs dzegas – ieloce, ko rotā virkne no lapiņu motīviem, kas slīpināti no centra uz ārpusi. Pieminekļa noslēgumā kompozīcija cilnī, kas atveido nāves simbolus: vidū galvaskauss, virs tā slīpi novietots latīņu krusts, uz kuras kāta uz mesta

drapērija. Pa labi – guļoši vijīgi magoņu kāti ar pogaļām, pa kreisi – izplaukusi roze.(MKPZPP arhīvs Inv. Nr. p.48890-2 IV)

Kapa pieminēklis S. Kampenhauzenai:

Datēts 18. gs. 90. gadi. Kapa plāksnes rāmis atrodas kapličā pie gala sienas, kreisajā pusē. Kapa plāksne ir stāvējusi pie sienas, bet tagad ir palicis tikai rāmis, kam augšdaļa ir noskaldīta, un tā ir noglabāta kapličā – zemē. Rāmim ir izvērsta lejas daļa, kuru ierāmē volūtas motīvs. Iekšmalā ir josla, kurā attēloti pumpuri, kas noliekti uz leju. Šai joslai augšā ir rozetes motīvs. Aiz šīs joslas seko pēdējā iekšmalas josla – olinājums.

Rāmja apakšējā daļā ir ievērtā lauru lapu vītne. Kas agrāk ieskāvēsi plāksnīti (kuras tur vairs nav, redzami tikai caurumi kur tā bijusi piestiprināta).(MKPZPP arhīvs Inv. Nr. p.48890-2 IV)

Parks:

Datēts ar 18. gadsimtu. Diezgan brīvs angļu plānojums ar mežaparku, tālāk ceļš uz pauguru, tā saukto saderināšanās kalnu, otrs ceļš uz Kapličas kalnu. Parka plānojums radies 19. gs. Vidū. Tā sastāvā iekļaujas reprezentācijas pagals – varens aplis un laukumi mājas kreisajā un labajā pusē, kas redzami jau 1862. gada dokumentos. Laukumos, zālājā, auguši dažādi izkļaidus koki – goba, sudrabvītoli un egļu stādījumi, kas radījuši zināmu noslēgtību, bet neaizšķērsoja skatu uz tālāko perspektīvu. Agrāk tieši pie mājas atradās ar sētu norobežots saimniecības

Raiskuma muiža :tā dibināta 1554.g. blakus ciematam, kura igauniskais nosaukums bija Raise Kaneggi jeb Roiskull. 1815.g.muižu nopirka Rīgas Augstākās tiesas asesors Oto fon Fegezaks. Viņa dzimtai muiža piederēja līdz nacionalizācijai.

Strīķu muiža : to 16.gs. nodibināja ordeņa bruņinieks Herberts fon Strīks.

Lenču muiža: to 1745.gadā ķeizariene Elizabete uzdāvināja B. fon Kampenhauzenam.

Auciema muiža : ansamblis atrodas pie Auciema ezera. Pirmās ziņas par muižu ir no zviedru laikiem- īpašnieks Valenšteins. Pašreizējais klasicisma stila dzīvojamās ēkas veidols tapis 20.gadsimta sākumā. Iespaidīga ir muižas klēts. Ap veco muižu plešas parks 5,3 ha platībā.

17 AIZSARGĀJAMĀS DABAS TERITORIJAS

17.1 Gaujas Nacionālais parks

Gaujas Nacionālais parks aizņem 14259,1 ha no Raiskuma pagasta kopējās platības. Gaujas Nacionālais parks atrodas Vidzemes vidienē abpus Gaujas krastiem. Gaujas garums ir 460 km, no tiem apmēram 90 km Gauja plūst pa plašu ieleju, kas veido Parka kodolu jeb centrālo daļu. Gaujas senieleja, kurai nav analoģu visā Baltijā, ir izdalīta kā vienots fiziski ģeogrāfisks rajons. Tomēr, līdzīgi kā vairums nacionālo parku Baltijā, Gaujas NP ietver gan mazpārveidotas dabas teritorijas, gan vēsturiski izveidojušās lauku ainavas, gan nozīmīgus senatnes pieminekļus. Parka teritorija veido neregulāras formas joslu, kuras konfigurāciju nosaka divi faktori: Gaujas

PASKAIDROJUMA RAKSTS

senielejas konfigurācija un izteiktas mākslīgās robežas - ceļi, kas saista teritorijas galējos punktus uz Gaujas. Patlaban Parka teritorija ir 3 administratīvajos rajonos (Rīgas, Cēsu un Valmieras) un 18 pašvaldībās. Atkarībā no izmantošanas mērķiem Parka teritorija ir iedalīta piecās funkcionālās zonās.

Gaujas NP kopplatība ir 91 745 ha. Zemes lietojums iedalāms meža zemē, kas aizņem 48 592 ha, lauku zemē, kas aizņem 33 619 ha, purvos, kas aizņem 3776 ha, zemē zem ūdeņiem, kas aizņem 2563 ha, krūmājos, kas aizņem 978 ha, un pārējām zemēm, kas kopā aizņem 2217 ha.

Gaujas NP ietilpst Eiropas nozīmes (NATURA 2000) īpaši aizsargājamās teritorijās. Gaujas NP izveidots, lai aizsargātu unikālu dabas kompleksu - Gaujas upes senieleju ar daudzu pieteku ielejām un sāngravām. Nekur citur mūsu zemē vienkopus nav tik daudz krauju, gravu, strautu, smilšakmens un dolomītu klinšu un alu kā Gaujas senielejā un tās pieteku krastos. Gaujas NP ir 17 vietas, kas atbilst CORINE (COOrdination of INformation on the Environment – Vides informācijas koordinācija Eiropas Kopienas valstīs) teritoriju izvēles kritērijiem.

Raiskuma pagastā atrodas vairāki valsts nozīmes aizsargājami ģeoloģiski dabas pieminekļi : Raiskuma Sarkanās klintis, Ēdernieku klintis, Kalējala, Kvēpenes ala, Ķūķu klintis.

Raiskuma pagastā kādreis atradās arī Valsts nozīmes purva leigumi – Kurmju un Gulbjusalas. Raiskuma pagastā nav izveidoti mikroliegumi.

17.2 Raiskuma Sarkanās klintis:

Atrodas Gaujas kreisajā krastā pirms Raiskuma tilta, 0,5 km augšpus Raiskuma krogam. Atsedzas Gaujas svītas sarkanie smilšakmeņi. Dienvidu gals piekļaujas Gaujai, lielākā daļa klinšu ir aiz koku lapotnes. *Dienvidu galā 1905. gada revolucionāru uzsaukumi un dziesmu panti.* Visās klintīs ir vairākas nelielas nišas un alas, vairāki avoti, no kuriem divi ir spēcīgi. Seno zivju atliekas.

Klinšu dienvidu galā atrodas Rūcamais avots - spēcīgs avots, kuru daudzi vietējie iedzīvotāji izmanto dzeramā ūdens ņemšanai. Avots izplūst no alas ar nelielu ūdenskritumu, šalkdams.

Klinšu ziemeļu galā liela niša - ap 3,5 m dziļa, 5 m augsta un 7 m plata. Tuvumā nišai vairākas nelielas nišas un avoti.

Robežu apraksts:

Cēsu rajons. Cēsu pilsēta, Raiskuma pagasts 1. Cēsu pilsēta, Raiskuma pagasts 1.1. 1-2 No stigas starp 583. un 584. kvartālu 230 m uz austrumiem no "Vecbrenguļu" un "Jaunbrenguļu" saimniecības austrumu robežas pa stigu uz austrumiem 270 m līdz nogāzes pakājei, šķērsojot Cēsu pilsētas robežu 1.2. 2-3 Uz dienviddienvidrietumiem un dienvidiem gar klinšu pakāji 50 m attālumā no tās, tad gar vecupes rietumu malu līdz ceļam un tiltiņam (kopā apmēram 600 m) 1.3. 3-4 Uz rietumiem 170 m pa nogāzi augšā līdz ceļam, šķērsojot Cēsu pilsētas robežu 1.4. 4-5 Pa meža ceļu uz ziemeļrietumiem pa nogāzi uz augšu līdz meža ceļu krustpunktam 1.5. 5-1 Uz ziemeļiem pa meža ceļu 250 m un vēl 250 m cauri mežam, saglabājot ziemeļu virzienu līdz stigai (sākumpunktam).

17.3 Ēdernieku klintis :

Atrodas Gaujas labajā krastā pie Ēderniekiem, lejpus Amatas ietekas. Neizteiktu atsegumu un klinšu izciļņu virkne kraujā. Atsedzas Gaujas svītas smilšakmeņi. No

Kūķu klintīm atdala Ēderes upīte. Kraujas kopējais augstums - 40 m. *Pie Ēdernieku mājām skaista dižozolu grupa.*

Robežu apraksts:

Cēsu rajons. Raiskuma pagasts. Gaujas NP 637. kvartālā 1. Raiskuma pagasts 1.1. 1-2 No saimniecības "Kūķi" un GaujasNP virsmežniecības 637. kvartāla robežpunkta Gaujas labajā krastā (pie Ederupītes ietekas Gaujā) 150 m ziemeļrietumu virzienā augšup gar Ederupīti 1.2. 2-3 200 m ziemeļaustrumu virzienā augšup pa nogāzi līdz pļavai 1.3. 3-4 70 m dienvidaustrumu virzienā un 100 m ziemeļaustrumu virzienā pa pļavas un meža robežlīniju līdz pļavas tālākajam austrumu stūrim 1.4. 4-5 230 m dienvidaustrumu virzienā lejup pa nogāzi līdz Gaujas upei (pie strautes ietekas upē) 1.5. 5-1 330 m rietumdienvirzienā virzienā gar Gaujas upi līdz sākumpunktam

17.4 Kalējaļa :

Atrodas Vaidavas (Strīķupes) labajā krastā trīs kilometrus pirms ietekas Gaujā, pie Strīķu - Lenču ceļa tilta. Ilgāku laiku tika uzskatīta par Latvijas garāko alu. Ieeja šaura un alā ir pilnīga tumsa. Tālāk ala kļūst plašāka. Griestu augstums līdz 1,9 - 2 m, alas platums 5,7 m, augstums 2,0 m, grīdas laukums 150 m². Alā ir divi pīlāri, kas tai piešķir savdabīgu izskatu. Alā avots, kas nerasniedzis izeju, pazūd smiltīs. Pēc pirmajiem, viegli staigājamiem 30 m ala pāriet ļoti šaurā tunelī, kas ved otrā telpā, kas gandrīz 5 m plata, ļoti zemi griesti (līdz 1 m). Te parādās strauts. No teijenes vēl šaurāka sprauga ved pēdējā, trešajā telpā - te sēdus nevar piecelties, bīstama daļa. Griesti pusmetru augsti, bieži nobrukumi. Arī te parādās pazemes strauts.

Alā notiek aktīvi sufozijas un erozijas procesi. Dziļumā nemainīgi +6 grādi.

Teiksmas par to, ka alā kādreiz dzīvojis kalējs.

Alas avots uzskatāms par neparastu tādēļ, ka alā parādās trīs reizes, un tad pazūd.

Diemžēl bieži tūristu apmeklējumi padarījuši alu mazāk pievilcīgu.

Noteikta kā ziemojošo sīkspārņu monitoringa stacija.

Robežu apraksts:

Cēsu rajons. Raiskuma pagasts. Gaujas NP Gaujas mežniecības teritorijā. (Strīķupes labajā krastā lejpus tilta uz ceļa Miglači - Strīķi) 1. Raiskuma pagasts 1.1. 1-2 Pa Strīķupes labā krasta vasaras ūdens līmeņa malu, no tilta uz Miglaču - Strīķu ceļa, pa straumi uz leju 350 m līdz stigai 1.2. 2-3 Pa stigu uz rietumiem 30 m līdz meža ceļam 1.3. 3-4 Uz ziemeļiem pa meža ceļu 420 m līdz ceļam Miglači - Strīķi 1.4. 4-1 Uz dienvidaustrumiem 100 m pa ceļu Miglači - Strīķi malu līdz sākumpunktam

17.5 Kvēpenes ala:

Atrodas Gaujas pamatkrasta nogāzē pie Kvēpenēm. Alas garums 60 m. Alai trīs ieejas un vairākas sānu ejas. Alas eju platums sasniedz 3,5 m, maksimālais augstums - 2 m.

Netālu no alas ir arī Kvēpenes avots - to veido divas iztekas, kas augstas klints pakājē saplūst kopā un izveido palielu strautu. Katra mazākā avota ūdenim ir savādāka garša - viens iztek tieši no smilšakmens masīva, savukārt otrs tek cauri augsnes nobīrām - iespējams, tas nosaka atšķirīgās garšas. Tiek uzskatīts par svētavotu. Avots iztek ap 14 m augstas klints pakājē.

Noteikta kā ziemojošo sīkspārņu monitoringa stacija.

Robežu apraksts:

Cēsu rajons. Raiskuma pagasts. Raiskuma mežniecības un saimniecības "Kvēpenes" teritorijā 1. Raiskuma pagasts 1.1. 1-2 No saimniecības "Kvēpenes" ziemeļaustrumu

stūra pa gravu uz leju dienvidaustrumu virzienā līdz nogāzes pakāpei 1.2. 2-3 Uz rietumdienvidrietumiem gar pakāpi 800 m līdz vecupei 1.3. 3-4 Gar vecupes malu uz ziemeļrietumiem 350 m līdz meža ceļam 1.4. 4-5 Pa meža ceļu uz ziemeļiemziemeļaustrumiem 550 m līdz stigai starp Raiskuma mežniecības 668. un 669. kvartālu 1.5. 5-6 Uz ziemeļaustrumiem 250 m (paralēli stigai starp 662. un 669. Kvartālu) līdz "Kvēpenes" māju ceļam 1.6. 6-1 Pa ceļu uz dienvid-dienvidaustrumiem 250 m līdz saimniecības "Kvēpenes" ziemeļaustrumu stūrim .

17.6 Kūķu klintis:

Atrodas Gaujas labajā krastā, 1 km lejpus Amatas ietekai. Majestātisks iezis, iespaidīgākais Gaujas krastos, pie kura veidojas krāces. Klints augstums varētu sasniegt 20 metrus. Visas kraujas augstums kopā ir 44m. Atsegums ap 600 m plats. No Kūķu ieža paveras viena no skaistākajām Latvijas ainavām. Iezis ietver senielejas labā pamatkrasta un arī vecāko terasu nogāzes, gar visu iezi tek Gauja. Ieža sākumā tas ir 6 m augsts, sarkanīgs, virs tās iztek avoti. Kādus 70 m zemāk sākas augstākā daļa. Vienota smilšakmens siena visā augstumā te nav. Augšā ir plāna kvartāra sega, tad nāk augšdevona sarkanīgie aleirolīti un māli, tad nogāze kļūst slīpāka, vietām aug arī krūmi. Tikai pakājē ir 5 - 6 m augsta gaiša smilšakmens siena ar izskalojumu nišām. Sarkanie mālainie iežu nokrāso arī zemāk iegulošos iežus. Tālāk atkal 60 m posmā ir 6 - 7 m augsta smilšakmens siena, kas apraujas ar nelielu nišu, Gaujā liels laukakmeņu krāvums.

Amatas svītas atsegumos atrodamas daudz seno zivju atliekas.

Kūķu klintīm raksturīgi bieži noslīdeņi. Lielu noslīdeņi bijuši 1952.-1953.g.

Robežu apraksts:

Cēsu rajons. Raiskuma pagasts. Saimniecībā "Kūķi" 1. Raiskuma pagasts 1.1. 1-2 No saimniecības "Kūķi" un Gaujas NP virsmežniecības 637. kvartāla robežpunkta Gaujas upes labajā krastā (pie Erderupītes ietekas Gaujā) - 500 m dienvidrietumu virzienā un 450 m dienvidu virzienā gar Gaujas upes krastu (lejup pa straumi) līdz stāvās nogāzes beigām 1.2. 2-3 130 m ziemeļrietumu virzienā pa saimniecības "Kūķi" teritoriju līdz paugura pakāpei 1.3. 3-4 270 m ziemeļu virzienā augšup pa nogāzi, tad 420 m ziemeļaustrumu virzienā līdz saimniecības "Kūķi" ēku grupas rietumu stūrim 1.4. 4-1 400 m austrumu virzienā pa nogāzi lejup līdz sākumpunktam.

Lielu daļu no Raiskuma pagasta (14259,1 ha) teritorijas aizņem Gaujas NP. Patlaban parka teritorijā ietilpst 3 administratīvie rajoni un 18 pašvaldības. Gaujas NP ir Natura 2000 teritorija, dibināts 1973. gadā. Gaujas NP ir Latvijā pirmais, nozīmīgākais un slavenākais nacionālais parks, izveidots, lai aizsargātu Gaujas senlejas un tās apkārtnes unikālās dabas vērtības, vienlaikus nodrošinot teritorijā gan rekreācijas, gan dabas aizsardzības funkcijas. Gandrīz pusi no parka teritorijas aizņem meži, kas galvenokārt izvietojas upju ielejās un tām pieguļošajās platībās. Pārējā teritorijas daļā salīdzinoši nelieli mežu masīvi, ūdeņi (ezeri, purvi), un lauksaimniecības zemes ar tradicionālo viensētu apbūvi veido raksturīgo Latvijas ainavisko mozaīku. Gaujas NP nav īpaši daudz retu augu un dzīvnieku sugu, bet tas izceļas ar ievērojamu bioloģisko daudzveidību (atrastas 876 augu un vairāk nekā 200 mugurkaulnieku sugas). Gauja ir viena no nedaudzajām upēm visā Baltijas jūras reģionā, kurā saglabājušās dabiskās nēģu un lašveidīgo zivju nārsta vietas.

Bioloģiskās daudzveidības un ainaviskuma ziņā kā valsts nozīmes aizsargājami parki noteikti Raiskuma un Ungurmuižas parki, bet kā vietējas nozīmes

PASKAIDROJUMA RAKSTS

aizsargājams parks Cēsu rajona teritorijas plānojumā atzīmēts Auciema parks 53 ha platībā.

Valsts nozīmes aizsargājamie parki
Tabula 22.

Objekta nosaukums	Platība ha	Taksonu skaits		Atrašanās vieta
		Vietējie	Introducētie	
Raiskuma parks	7.3	27	52	Raiskuma pag. (Gaujas NP)
Ungurmuižas parks	9.5	21	26	Raiskuma pag. (Gaujas NP)

Pagasta teritorijā atrodas arī 18 dižkoki- no kuriem 13 valsts, bet 5 vietējas nozīmes.

Valsts nozīmes aizsargājamie koki un dižkoki
Tabula 23.

Nosaukums	Koka diametrs m
Ozols	6.1
Ozols	5.2
Ozols	6.0
40 Ungurmuižas parka ozoli	
Edernieku ozoli	5.4; 5.4
Priede	3.2
Priede	3.2
Sirmā priede	3.1
Egle	3.2
Liepa	4.2
Osis	4.4
Kadiķis	1.0
5 Amūras korķa koki	
Mazākroga aleja	

Vietējās nozīmes koki, dižkoki un audzes
Tabula 24.

Objekta nosaukums	Koka diametrs, platība ha
Veimuta priede	
Liepa	2.8
Liepa	2.7
Liepa	2.8
Priede	2.65

18 PAGASTA AINAVISKAIS NOVĒRTĒJUMS

Pagasta teritorija atrodas pie Ziemeļlatvijas zemienes Idumejas augstienē. Pagasta ainavu dažādību veido daudzie ūdeņi : ezeri, upes strauti, grāvji un reljefs. Pagasta ZR pusē reljefs ir diezgan vienmērīgs, līdzens, taču tuvojoties Gaujai (dabīgā robežšķirtne pagasta DA), tajā ir daudz pacēlumu un kritumu. Apdzīvoto vietu ainavu raksturo tipiskās lauku viensētas un kompaktā apbūve muižu centros. Auciēmā PSRS laikā izveidojusies Līvānu tipa māju apbūve un divas kooperatīvo dārziņu teritorijas netālu no Ungura ezera. Pagasta attīstības uzdevums ir harmonizēt šīs teritorijas, iekļaujot vienotā ainaviskā struktūrā. Raiskuma pagasts ir bagāts gan ar kultūras, gan ar arhitektūras un ar dabas pieminekļiem. Pārsvarā dabas un urbānās ainavas ir saskaņotas, izņemot atsevišķas teritorijas. Galvenais ainavu attīstības regulējošais instruments ir teritorijas plānojums, kur ar apbūves noteikumu palīdzību iespējams regulēt urbāno objektu attīstību. 2001. gadā ģeogr. zinātņu doktors, asoc. Prof. Oļģerts Nikodemus izstrādāja projektu „Cēsu rajona ainavu inventarizācija un vērtējums”, kas sniedz priekšstatu par Cēsu rajona ainavu daudzveidību un neatkārtotāmību. Šajā ainavu inventarizācijā un novērtēšanā galvenā uzmanība pievērsta ainavas veidolam un tās estētiskai kvalitātei. Tāpēc šī projekta ietvaros tika izmantota Eiropas Ainavu konvencijā lietotā ainavu definīcija: “Ainava” nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki un kuras (ainavas) raksturs ir dabisku un/vai cilvēku veiktu darbību un mijiedarbību rezultāts.

Raiskuma ezeraines ainavu telpa

Ainavas raksturojums - Raiskuma ezeraines ainavu telpu raksturo Raiskuma ezers, Auciema ezers un tam pieguļošā pauguraines ainava. Ezeram austrumos atrodas labi iekultivētas lauksaimniecībā izmantojamo zemju ainavas, bet rietumos - priežu mežu ainava. Ezeru pazeminājums ir pārmits.

Vizuāli estētiskie faktori - Raiskuma ezeraines ainavu telpas vizuāli estētisko vērtību nosaka ezeri, izcili vizuāli pievilcīgs Cēsis – Raiskums autoceļš ar ozolu un liepu aleju un priežu mežu Raiskuma ezera austrumu krastā.

Skatu vietas un skatu perspektīvas, to raksturojums - ainavu telpā nav vērtīgas skatu vietas, no kurienes pavērtos tālas skatu perspektīvas. Izcili skati ir no autoceļa Cēsis – Raiskums uz autoceļam pieguļošo ainavu.

Ainavu attīstība - ainavas telpa ir veidojusies kā kultūrainava. Ezeram pieguļošās pļavas un pauguri kādreiz tikuši izmantoti lauksaimniecībā. Tagad ir novērojams, ka vietām ganības un tūrumi pakāpeniski aizaug, un līdz ar to samazinās kultūrainavas vērtība.

Ainavu pašreizējā un perspektīvā izmantošana - ainavu telpas mozaīkveida pauguraines ainavas galvenokārt tiek izmantotas lauksaimniecībā. Raiskuma ezera austrumu krasts tiek izmantots iedzīvotāju atpūtai. Vienlaicīgi Sveķīšu silā ir novērojami mežizstrādes darbi, kas samazina ainavas vizuālo vērtību. Principā nav savienojama nepārdomāta mežizstrāde un rekreācija. Perspektīvā Raiskuma ezeraines ainavu telpai ir liels potenciāls kļūt par nozīmīgu tūrisma resursu.

19 TŪRISMS

Pašlaik tūristus Raiskuma pagastā visvairāk piesaista Ungurmuiža un ezeri. 2005. gadā tūrisma sezonā no maija līdz novembrim Ungurmuižu apmeklēja ap 4000

PASKAIDROJUMA RAKSTS

ekskursantu, lielākā daļa ārzemju tūristi ir no Vācijas, Austrijas, Šveices, Francijas, Skandināvijas valstu un citu mūsu tuvāko un tālāko kaimiņu tūristi. Liela interese ir dažādu profesiju speciālistiem - arhitektiem, restauratoriem, vēsturniekiem – par Ungurmuizu, kā izcilam kultūrvēsturiskam matojuma paraugam Latvijā. Raiskuma pagastā ir arī daudz arheoloģijas pieminekļu, bet teritorijas apsekošanas laika tika konstatēts, ka tie ir gūti atrodam, jo aizauguši ar krūmiem un pakļauti lauksaimnieciskajai darbībai. Atrast tos traucē arī autoceļu sliktā kvalitāte. Lielāko daļu no pagasta aizņem Gaujas NP, kas ir lielisks faktors velo un ekotūrisma attīstībai pagastā. Gaujas NP rekreācijas plānošanai izmanto ROS (rekreācijas iespēju spektrs) plānošanas sistēmu. Šīs plānošanas sistēmas pamatā ir pieņēmums, ka rekreācijai ir dziļi individuāls raksturs – dažādiem cilvēkiem var būt visatšķirīgākās rekreatīvās vajadzības un tās var tikt apmierinātas radikāli atšķirīgos apstākļos.

Naktsmītnes pagastā nodrošina šādi uzņēmumi:*Tabula 25.*

N.p.k.	Naktsmītnes nosaukums	Vietu skaits	Piedāvātie pakalpojumi
1.	Brīvzemnieki	20	Brīvdienu māja netālu no Raiskuma ezera, virtuve, dīķis. Kamīnzāle.
2.	Jaunbrenguļi	2+2	Atpūta sakoptā vidē, miers un klusums, pastaigu takas, pirts. Piedāvājumā ietilpst duša, WC, trauki, ūdens vārāmā kannā, tosteris, mūzikas centrs, vieta slēpju novietošanai.
3.	Ezersēta	4	Lauku pirts, virtuve, dīķis
4.	Kalna Šķībusti	8	Pirts, virtuve, kamīnistaba
5.	Rožkalns	6	Lauku māja meža ielokā Raiskuma ezera tuvumā. Pirts, ēdināšana. Saimniece nodarbojas ar lietišķo mākslu.
6.	Raiskuma muiža		Muižas ansamblis celts XIX gs. otrajā pusē eklektisma stilā. Dzīvojamā ēka kopā ar parku veido ansambli, kur terase un lokveida kāpnes vērstas pret Raiskuma ezeru.
7.	Zaķīši	4 istabas, virtuve, sauna, banketu zāle (30 personām)	Viesu māja Raiskuma ezera krastā. Iznomā: gumijas laivas, kanoe laivas, plastikāta airu laivas, velosipēdus, teltis, guļammaisus. Organizē: braucienus pa Gauju, izjādes ar zirgiem
8.	Hotel Zaķīši	aptuveni ar papildvietām 40, 9 istabas	Telšu vietas, iespēja nomāt laivas.
9.	Ezermalas	13	Atpūtas bāze Ungura ezera krastā. Banketu zāle (80 personām), telšu vietas, sporta laukumi, laivu noma.

PASKAIDROJUMA RAKSTS

10.	Ķeči	50	Banketu zāle (120 personām), pirts, virtuve, laivu noma, sporta laukumi, telšu vietas
11.	Romula	40	Kempings. Peldēšanās, makšķerēšana. Viesus uzņem vasaras sezonā.
12.	Ungurmalas	10	Banketu zāle (80 personām), laivu noma, sporta laukumi, telšu vietas.
13.	Ungurs	60	Kempings. 16 mājiņas, peldēšanās, makšķerēšana, laivu noma, sporta laukumi, telšu un piknika vietas. Viesus uzņem vasaras sezonā.
14.	Kūdumi		Telšu vieta. Sporta laukumi.

Tūrisma attīstībai Raiskuma pagastā ir atbilstošie priekšnosacījumi : netālu atrodas Cēsu pilsēta, pagastu šķērso Rīgas- Valmieras šoseja, Gaujas ainaviskā senieleja, upju krastos esošie ieži un klintis, kultūrvēsturiskie pieminekļi. Pagasts pamatā varētu orientēties uz cēsiniekiem, kuri nedēļas nogales izvēlētos pavadīt ārpus pilsētas un Cēsu viesiem un caurbraucošajiem tūristiem. Īpaši vasaras periodā palielinās pieprasījums pēc kempinga tipa naktsmītnēm, kas nodrošinātu starptautiskiem standartiem atbilstošas vērtības. Būtu jāveicina viesu namu ar lielāku ietilpību attīstība, līdztekus domājot pa papildus izklaides iespēju nodrošināšanu tūristiem.

Velotūrisms kļūst aizvien populārāks ne tikai Eiropā, bet arī Latvijā, un paredzams, ka Eiropas velosipēdu maršruts Nordkapa- Atēnas varētu šķērsot arī Vidzemi. Tas prasīs attīstīt specifisku infrastruktūru un pakalpojumus, vispirms jau ierīkojot velosipēdistu celiņus. Pašlaik ne pagastā un pat ne reģionā nav neviena velosipēdistu celiņa, kas garantētu drošu pārvietošanos velosipēdistiem un kājāmgājējiem. Tas arī ir galvenais velotūrisma attīstību kavējošais apstāklis. Tādēļ Vidzemes plānošanas reģiona telpiskās attīstības plānā noteikts, ka plānojot autoceļu rekonstrukciju, ir jāparedz arī velosipēdistu celiņu vai nodalītu braukšanas joslu izbūve. Ja šie traucējošie apstākļi tiktu novērsti, tad Raiskuma pagastā velotūrisms varētu kļūt par vienu no nozīmīgākajiem tūrisma veidiem. To nosaka nelielais attālums starp apdzīvotajām vietām un aplūkojamo objektu daudzums pagastā.

Attīstības perspektīvas ir burāšanai Ungura ezerā un ūdens tūrismam pa Gauju. Trūkums ir nepietiekamas izklaides iespējas ziemas sezonā.

20 DEGRADĒTĀS UN RISKĀ TERITORIJAS

Ir lauku teritorijas, kas vairs netiek izmantotas, ir pamestas un degradētas gan no vides, gan ainaviskā viedokļa. Pārsvarā tās ir ražošanas rakstura objekti, kuru sākotnējā funkcija netiks atjaunota. Taču daudzviet ir saglabājusies to tehniskā infrastruktūra un pievedceļi, tādēļ šīs teritorijas uzskatāmas arī par potenciālajām attīstības zonām. Saistoši Vidzemes plānošanas reģiona telpiskās struktūras plānam, Raiskuma pagastā nav atzīmētas reģionālas nozīmes problēmu teritorijas, bet

LVGMA datu bāzē kā potenciāli piesārņotas teritorijas Raiskuma pagastā minētas: bijusī DUS „Mustangi” un bijušais mehāniskais sektors Auciemā, kas darbojās līdz 1997. gadam, bijusī minerālmēslu noliktava „Blaņķi”, kas atrodas apmēram 120 m no Blaņķu mājām; darbojās līdz 1990. gadam, bijušās amonjaka cisternas „Vitkās”, kas atrodas pie Vitku mājām un darbojās līdz 1996. gadam, skaidu uzglabāšana bijušajā karjerā "Blaņķi" apmēram 10 gadus, kas var izraisīt gruntsūdeņu piesārņošanu ar fenolu.

Kā riska teritorijas pagastā var minēt:

- invazīvās ziedaugu sugas gigantiskā latvāņa (*Heracelum sosnowskyi*) izplatības teritorijas;
- dzīvnieku migrācijas un pārejas vietas pār autoceļiem.

21 UGUNSDROŠĪBAS UN CIVILĀS AIZSARDZĪBAS

Ugunsnelaimes gadījumā palīdzību sniedz Raiskuma pagasta “Dūmiņi” brīvprātīgie ugunsdzēsēji. Ugunsdzēsēju tehniskajā nodrošinājumā ietilpst ugunsdzēsēju mašīna GAZ-66 ar pirmo nepieciešamo aprīkojumu.

Ugunsdzēsības dienesta pilnvērtīgai attīstībai pagastā plānots:

- Labiekārtot ugunsdzēsības ūdensņemšanas vietas;
- Paredzēt ugunsdzēsības ūdensņemšanas vietas jaunizveidojamos ciematu rajonos – Auciemā un Raiskumā paredzēts ierīkots UH (ugunsdzēsības hidrantus)

Atbilstoši

- 24.10.2002. likums "[Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likums](#)"
- MK 17.02.2004. noteikumi Nr.82 "[Ugunsdrošības noteikumi](#)"
- Izveidot iedzīvotāju apziņošanas sistēmu ārkārtas gadījumos- sistēmas izveide paredzēta ciemu teritorijās;
- Modernizēt izmitināšanas vietas avāriju un ārkārtēju situāciju gadījumos.
- Attīstīt ugunsdrošības formējumu:
 - Iedzīvotāju apmācība ugunsdrošības un CA jautājumos- izglītojošu bukletu izplatīšana pagasta teritorijā;
- Atbilstoši - 05.10.2006. likums "[Civilās aizsardzības likums](#)"
 - Jaunas tehnikas, agregātu un inventāra iegāde.
- Pašvaldības un citu institūciju resursu un līdzekļu piesaiste ārkārtēju situāciju gadījumos – tehnikas piesaiste.
- Ceļi krustojumos, iebrauktuvēs pie dzīvojamām ēkām u.c. objektiem izvietot norādījuma zīmes ar attiecīgās ēkas vai objekta nosaukumu.

22 VIDES KVALITĀTE

22.1 Gaisa kvalitāte

Pagastā nav datu apkopojumu par piesārņojuma daudzumiem no individuālo māju apkures, lauksaimnieciskās darbības, minerālmēslu un pesticīdu lietošanas, autotransporta un citiem piesārņojošo objektu radītām emisijām, tomēr vispārējie dati par Cēsu rajonu norāda, ka 2001. gadā 75,94% jeb 1670,41 t no kopējā izmešu daudzuma rada katlu mājas.

Raiskuma pagasta teritorijā nav lielu ražošanas uzņēmumu, kas būtiski varētu ietekmēt atmosfēras gaisa kvalitāti. Pēc Padomju Savienības sabrukšanas, apkure

pagasta daudzdzīvokļu mājās ir decentralizēta, galvenais kurināmais – malka. Lielākie gaisa piesārņojuma avoti pagastā ir izglītības un kultūras iestāžu katlu mājas, dzīvojamo māju dūmvadi, kokapstrādes uzņēmumu ventilācijas iekārtas. Raiskuma pagasta teritorijā nav izdarīti gaisa kvalitātes mērījumi uz ceļiem, taču ir pamats domāt, ka transporta līdzekļu piesārņojums varētu atstāt zināmas sekas uz apkārtējās vides kvalitāti.

22.2 Virszemes ūdeņu kvalitāte

Lielākā daļa no centralizētos pakalpojumus neizmantojošiem pagasta iedzīvotājiem notekūdeņus novada septiskajās tvertnēs vai izsmeļamās bedrēs, vai arī bez attīrīšanas tos izvada vidē. Tā kā šo sistēmu izbūve un izmantošana netiek stingri kontrolēta, notiek virszemes un arī pazemes ūdeņu piesārņošana ar neattīrītiem notekūdeņiem. Minētais fakts rada draudus to cilvēku veselībai, kuri sadzīves vajadzībām izmanto gruntsūdeņus, jo fekālais piesārņojums no viensētās esošajām sausajām tualetēm un lopu kūtīm, kā arī sadzīves notekūdeņi (galvenokārt sintētiskie mazgāšanas līdzekļi un pārtikas atkritumi) no viensētām piesārņo gruntsūdeņus, kuri ar pazemes noteci nonāk akās. Centralizētajai ūdensapgādei izmantojamie artēziskie ūdens horizonti, kurus klāj ūdens vāji caurlaidīgie nogulumi, ir daudz drošāk aizsargāti no virszemes piesārņojuma. Artēziskie ūdeņi var tikt piesārņoti, galvenokārt, caur esošajiem neizmantotajiem urbumiem, ja netiek ņemtas vērā aizsargjoslu prasības.

Detalizētāka informācija par vides kvalitāti Raiskuma pagastā aprakstīta Raiskuma pagasta vides pārskatā, kur aprakstīti arī paredzamie risinājumi vides kvalitātes uzlabošanai un saglabāšanai.

23 TERITORIJAS PLĀNOJUMA RISINĀJUMA APRAKSTS ATĻAUTĀS (PLĀNOTĀS) IZMANTOŠANAS PAMATPRINCIPI

Veicot Raiskuma pagasta teritorijas plānojuma ieviešanu, tika rekomendēti sekojoši principi:

23.1 Mājokļu kvalitātes uzlabošana:

Dzīvojamais fonds un sabiedriskās lietošanas zonas tiek atjaunotas ciešā sadarbībā ar vietējo biznesu un iedzīvotājiem, uzlabojot vadības un organizācijas struktūras. Tā skar gan privātīpašumus, gan arī sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas uzlabošanu (ūdensapgāde, elektrība, apkure, telefonu tīkls utt.).

23.2 Ekonomisko aktivitāšu kvalitatīva attīstība:

Ekonomiskās aktivitātes pēc to prioritātēm tiek koncentrētas/grupētas ražošanas teritorijās.

23.3 Optimāla sabiedriskā transporta nodrošināšana:

Pagasta sabiedriskā transporta sistēma tiek organizēta racionāli, nodrošinot satiksmi starp svarīgākajiem pagasta objektiem.

23.4 Ierobežojumu esošo zemes lietojuma veidu izmaiņām:

Līdzsvarota Raiskuma pagasta teritorijas attīstība var tikt ietekmēta atkarībā no tā, kāda ir mijiedarbība starp eksistējošiem zemes lietojuma veidiem. Tāpēc zemes lietojuma izmaiņas lielos apmēros nav pieļaujamas.

23.5 Neizmantoto teritoriju elastīga un neliela apjoma transformācija:

Zemes lietotāji, īpašnieki ir galvenie teritorijas plānojuma subjekti. Vietējais atbalsts ir svarīgākais, lai sasniegtu "plānošanu no apakšas", kur problēmas tiek identificētas un iniciatīvas rodas zemes lietotāju, īpašnieku līmenī. Teritorijas plānošana ir integrēta informācija par teritorijas izmantošanu, prasībām alternatīviem zemes izmantošanas veidiem vai lietotājiem un iespējām šo prasību sasniegšanai, kas ir pieejamas tagad vai būs pieejamas nākotnē. Pieaugot komercobjektu būvniecībai pašvaldībai jādomā par nepieciešamību rezervēt tās funkciju veikšanai, jāizvērtē pašvaldības iespēju parku, apstādījumu teritoriju attīstīšanai, kā arī zemes īpašnieku ierosinājumus par viņiem piederošo zemes gabalu attīstīšanu, labiekārtošanu un apbūvi, izvērtējot to atbilstību reālajām vajadzībām.

23.6 Produktīvas un rekreatīvās izmantošanas līdzsvarošana dabas pamatnes teritorijās:

Ūdenstilpnes un ūdensteces var tikt izmantoti kā nozīmīga teritorija rekreācijas vajadzībām vietējiem iedzīvotājiem. Tāpēc teritorija ir izmantojama iedzīvotāju atpūtai un izklaidei, kā arī daudzfunkcionālai lietošanai. Nosakot pieļaujamo darbību, tai ir jābūt harmonizētai ar vides saglabāšanas prasībām un vietējo iedzīvotāju interesēm.

Pagasta teritorijā ar perspektīvo redzējumu tuvākajiem 12 gadiem, jāparedz jaunu apbūves teritoriju izveide.

Mājokļu sektora attīstībai kā piemērotākais apbūves veids Raiskuma pagastā tiek ievērtēta viensētu/savrupmāju un daudzdzīvokļu tipa apbūve.

Plānojuma definēto svarīgāko pagasta un lauku centru saglabāšana un attīstība arī turpmākos 12 gadus.

Mežu resursu izmantošanā pašvaldība nenosaka papildus nosacījumus esošajiem meža nozares likumdošanā ietvertajiem nosacījumiem.

Visplašākās iespējas izmantošanai tiek piedāvātas lauksaimniecībā izmantojamām zemēm, cik tālu tas nav pretrunā ar augstākstāvošo normatīvo aktu prasībām un nemazina apkārtējo nekustamo īpašumu vērtību.